

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, Z. Ú., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**INTERNET JAKO BEZPEČNOSTNÍ RIZIKO PRO
DĚTI**

Autor práce: Šárka Krůpová
Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě
Forma studia: Kombinovaná
Vedoucí práce: Mgr. František Šnitr
Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH STUDIÍ, z. ú.
Žižkova tř. 6, 370 01 České Budějovice

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Šárka Krůpová

Studijní program: Bezpečnostně právní činnost

Studijní obor: Bezpečnostně právní činnost ve veřejné správě

Forma studia: Kombinovaná

Místo studia: Příbram

Název bakalářské práce: Internet jako bezpečnostní riziko pro děti

Název bakalářské práce v anglickém jazyce: Internet as a Safety Risk for Children

Katedra: Katedra právních oborů a bezpečnostních studií

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. František Šnitr

Datum zadání bakalářské práce (měsíc, rok): 04/2020

Cíl bakalářské práce: Cílem bakalářské práce bude analyzovat rizika, kterým je současná generace dětí vystavována při používání internetu. Dílčím cílem bude zjistit prostřednictvím dotazníkového šetření, jak samy děti tato rizika vnímají či znají. Dalším dílčím cílem bude zmapovat jejich povědomí o bezpečném chování na internetu a také o programech pro pomoc v nouzi, které jsou zde pro ně k dispozici.

Student: Šárka Krůpová	24.dubna 2020	<i>Šárka Krůpová</i>
Vedoucí práce: Mgr. František Šnitr	24.dubna 2020	<i>Mgr. František Šnitr</i>

Schvaluji zadání bakalářské práce:

Vedoucí katedry: doc. JUDr. Roman Svatoš, Ph.D.	7.7.2020 Datum	<i>[Podpis]</i> podpis
Prorektorka pro studium a vnitřní záležitosti: RNDr. Růžena Ferebauerová	9.7.2020 Datum	<i>[Podpis]</i> podpis
Pověřený rektor: doc. Ing. Jiří Dušek, Ph.D.	9.7.2020 Datum	<i>[Podpis]</i> podpis

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v seznamu použitých zdrojů.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce v elektronické podobě ve veřejně přístupné části infodisku VŠERS, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky vedoucího a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce systémem na odhalování plagiátů.

.....

Děkuji vedoucímu bakalářské práce Mgr. Františku Šnitrovi za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

KRŮPOVÁ, Š. *Internet jako bezpečnostní riziko pro děti: bakalářská práce.* České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2021. 67 s. Vedoucí bakalářské práce: Mgr. František Šnitr.

Klíčová slova: Internet, děti, bezpečnostní riziko, kyberprostor, kyberšikana, kyberstalking, kybergrooming, prevence.

Bakalářská práce analyzuje rizika, kterým je současná generace dětí při používání internetu vystavována. Zkoumá rovněž blízce související témata. V první řadě je to prevence, jejímž smyslem je riziko minimalizovat. Následuje pasáž o doporučeném chování na internetu. Poslední částí teoretické části je souhrn dostupných programů pro případ, kdy děti již pomoc potřebují.

Cílem práce v praktické části je zjistit pomocí dotazníkového šetření, jak děti dnes rizika internetu vnímají či znají. Dalším dílčím cílem je zmapovat jejich povědomí o bezpečném chování na internetu a také o programech pro pomoc v nouzi, které jsou zde pro ně k dispozici.

ABSTRACT

KRŮPOVÁ, Š. *Internet as a Safety Risk for Children: Bachelor Thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, 2021. 67 p. Supervisor: Mgr. František Šnitr.

Keywords: Internet, children, safety risk, cyberspace, cyberbullying, cyberstalking, cybergrooming, prevention.

This bachelor thesis analyses the risks, that the current generation of children face when using the Internet. It also explores closely related topics. First and foremost, it is prevention, the purpose of which is to minimize risk. The following is a passage on recommended behavior on the Internet. The last part of the theoretical part is a summary of available programs for the case when children already need help.

The aim of the practical work is to find out through a questionnaire survey how children today perceive or know the risks of the Internet. Another partial objective is to map their awareness of safe behavior on the Internet, as well as the emergency assistance programs available to them.

Obsah

Úvod.....	9
1 Cíl a metodika bakalářské práce	10
2 Internet a děti.....	11
2.1 Současná generace dětí.....	12
2.2 Komunikace v internetovém prostředí	14
3 Rizika spjata s používáním internetu	16
3.1 Nadměrné používání internetu	16
3.1.1 Rizikové faktory nadměrného používání internetu	17
3.1.2 Dopady nadměrného používání internetu	17
3.1.3 Závislostní chování	19
3.2 Zneužití osobních údajů	20
3.3 Pobyt v kyberprostoru	22
3.3.1 Rizikové faktory v kyberprostoru	24
3.3.2 Kyberšikana.....	26
3.3.3 Kyberstalking	28
3.3.4 Kybergrooming	31
3.3.5 Sexting	34
3.3.6 Další riziková chování v online světě	36
4 Prevence rizik.....	37
4.1 Úmluva o právech dítěte.....	37
4.2 Preventivní programy	37
5 Doporučené chování na internetu.....	39
5.1 Listina dětských práv na internetu.....	39
5.2 Rady pro bezpečné používání internetu	40
5.3 Netiketa	41
6 Pomoc v nouzi.....	43

7	PRAKTICKÁ ČÁST – Výzkum.....	44
7.1	Dotazníkové šetření	44
7.2	Prezentace a zhodnocení výsledků	44
	Závěr	55
	Seznam použitých zdrojů	57
	Seznam zkratek	62
	Seznam tabulek	63
	Seznam grafů.....	63
	Přílohy	64

Úvod

Internet jako novodobé informační médium skýtá spolu se všemi jeho výhodami zároveň i velké množství hrozeb. Podobně jako i u jiných lidských prostředků či nástrojů (nože, otevřený oheň, elektrická energie, automobily...) je třeba si i ke správnému a bezpečnému používání osvojit určité techniky a návyky či respektovat specifická pravidla.

Toto se však u internetové komunikace často neděje, v mnoha případech tak zejména děti přicházejí k tomuto informačnímu médiu s přirozenou dětskou důvěřivostí, tj. bez potřebné opatrnosti, znalosti alespoň základních zásad a nejsou si vědomy míry nebo závažnosti jeho bezpečnostních rizik.

Čím více je dnes informační technika pro přístup k internetu dostupnější, její používání snazší a interaktivnější, tím snadněji můžeme podlehnout dojmu, že je používání internetu bezpečné. Příklady z praxe však ukazují, že tomu tak není. Mimo bezpečnostní rizika na úrovni chodu státu či společností je zde stále mnoho rizik i pro jednotlivé uživatele.

Často je v dnešních rodinách situace taková, že děti (díky své zvědavosti, důvěřivosti a pocitu bezpečí) používají na internetu mnohem více služeb než rodiče. Díky tomu jsou často vystaveny rizikům, o nichž rodiče (pokud se aktivně nezajímají) ani netuší a bez aktivního zájmu o tuto oblast také nejsou schopni ani nabídnout dětem v případě potřeby efektivní pomoc.

Znát mimo výhody internetu (které postupně přirozeně všichni objevujeme) také jeho rizika, mít přehled o doporučených pravidlech, jak se na internetu „chovat“, jaké jsou možnosti prevence a zároveň kde hledat pomoc v případě potřeby, by mělo patřit k základnímu informačnímu vybavení všech, kteří chtějí internet užívat ke své radosti. A k tomuto lidem pomoci to je smysl i této práce.

1 Cíl a metodika bakalářské práce

Cílem bakalářské práce v teoretické části je analyzovat rizika, kterým je současná generace dětí vystavována při používání internetu. Otázka rizik je pojata komplexně. Práce proto obsahuje nejen výčet a porovnání rizik samotných, ale také zmapování oblasti prevence, jejímž smyslem je rizikům předcházet. Následuje pasáž o doporučeném chování na internetu a zmíněny jsou rovněž dostupné programy či východiska pro situace, kdy děti již pomoc potřebují.

Zmapování dané oblasti je provedeno zejména studiem problematiky z několika dostupných zdrojů, a to jak z tištěných publikací, tak i ze zdrojů dostupných online.

Cílem práce v praktické části je zjistit, jak děti tato rizika internetu vnímají či znají. Dalším dílčím cílem je zmapovat jejich povědomí o bezpečném chování na internetu a také o programech pro pomoc v nouzi, které jsou zde pro ně k dispozici.

Sběr dat v praktické části je realizován pomocí dotazníkového šetření žáků vybrané základní školy. K vyhodnocení je použita kvantitativní metoda. Výsledky jsou prezentovány formou tabulek či grafů.

2 Internet a děti

Vliv internetu na současnou generaci dětí možná výstižně a současně i vtipnou formou charakterizuje následující anekdota, která se v roce 2018 šířila po sociálních sítích, jak uvádí Jan Müller v knize *V síti*:

„Potkají se dva sedmáci a takto rozprávějí:

„Kámo, včera nám na půl hodiny spadla wifina.”

„Ty krásno, a cos dělal?”

„No, šel jsem do obejváku si povídat s rodičema. Člověče, to jsou docela fajn lidi!”¹

Podle amerického výzkumu Common Sense Media průměrný teenager tráví před obrazovkami a také u displejů klidně osm hodin denně, kdežto s rodiči mluví tak patnáct minut. Dříve byl čas dětí strávených u obrazovek omezen na zhlédnutí několika vybraných dětských pořadů. Potom přišly dva fenomény, které je k displejům přitáhly na mnohem větší dobu, a to počítačové hry a následně nabídka satelitních kanálů. Poslední dekádu jsou děti vystaveny další masáži, tentokrát v podobě chytrých telefonů a tabletů. Ty jsou díky obrázkům, videím, interaktivním aplikacím či hrám doslova vstupenkou do vesmíru sociálních sítí.²

Děti tak dnes vyrůstají obklopeny nejrůznějšími komunikačními a multimediálními zařízeními a aplikacemi. Používají je nejen pro přístup k internetu, ale také pro zábavu, hraní her, a především pro interaktivní komunikaci mezi sebou. To vše se stalo pro ně podstatnou součástí života a dá se říct, že mnoho současných dětí už nemá ponětí o tom, jak by bez toho mohl život vypadat.³

Internet se stal také platformou, která propojuje mezi sebou zařízení, jež bývala dříve oddělená. Díky tomu, že činnost využívající služeb internetu lze nyní uskutečnit ze stále menších zařízení (tablety, mobily, chytré hodinky atd.) a také díky tomu, že současné děti si snadno osvojují technické novinky již v raném věku, používají tato

---

¹ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s.13.

² DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s.13.

³ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s.13.

zařízení k tomu, aby mohly být „vždy online a připojeny“ neboli v nepřetržitém digitálním kontaktu s okolním světem.⁴

Děti, které dříve svůj čas trávily zejména venku, a to navíc se svými kamarády, ho dnes (doslova) věnují mobilům. Svůj díl na tom má nejen atraktivita takové komunikace z pohledu dětské přirozené zvědavosti, ale také obchodní záměry velkých technologických firem. Dětský čas se stal zbožím. Globální firmy v oblasti softwaru, aplikací, výrobci telefonů, operátoři nebo online prodejci čehokoliv útočí skrze své produkty a marketing i na děti, aby byly co nejvíce online, aby co nejvíce natáčely, fotily, sdílely, lajkovaly a hrály. Vychovávají si tak své budoucí zákazníky a v určitých případech také závisláky. Dá se říct, že jde ve své podstatě o nový typ dětské práce.⁵

Dále je třeba si být vědom skutečnosti, že za mnoho služeb, zejména za ty, které jsou zdarma, platíme nejen svým časem, ale i svým soukromím. Naše děti tedy vyrůstají ve světě, kde se nechávají dobrovolně sledovat dvacet čtyři hodin denně.⁶

Děti jsou velké množství času emočně připoutané ke krásným věcíčkám s barevnými displeji. Mozek, tělo, ale především i návyky i osobnost se v dětském věku teprve utvářejí a formují, ale přesto (a často i právě proto) jsou terčem úsilí mnoha programátorů či marketérů.⁷

2.1 Současná generace dětí

Dnešní děti jsou evidentně v mnoha ohledech jiné, než jsme byli my. Svou měrou k tomu přispívají vnější příčiny, což znamená, že prostředí, v němž vyrůstají a vyvíjí se, je v mnoha ohledech jiné než před pár desítkami let. Je evidentní, že současná doba je rychlejší, informace jsou dostupnější, ve větším množství, doslova naše životy zaplavují. Další velká proměna se týká množství a četnosti používání elektronických zařízení, kdy není výjimkou i několik desítek takových zařízení v jedné domácnosti.⁸

---

⁴ ŠEVČÍKOVÁ, A., et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*. Praha, 2014, s. 19-20.

⁵ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s.14.

⁶ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s.14.

⁷ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s.14.

⁸ POLÁKOVÁ, P. *Jak rozvíjet pohyb, emoce a smysly: Pozorné a spokojené dítě*. Praha, 2019, s. 20.

Je prokázáno, že děti jsou dnes vystaveny zvýšené toxické zátěži. Jedním z důvodů je rostoucí elektro smog, dalšími vlivy je např. konzumace málo zdravých až nevhodných potravin nebo také vyšší užívání syntetických léků. Všechny výše uvedené vnější příčiny mají vliv na to, že mnohé děti jsou dnes – ač přirozeně inteligentní a bystré – častěji nesoustředěné.⁹

Co se týká vnitřních vlivů, i zde lze vysledovat několik charakterových a osobnostních odlišností u dětí rozených v posledních dvou či třech desetiletích. Mladí lidé, kteří dospívali na přelomu tisíciletí, označováni někdy jako „generace Y“ nebo také mileniálové, jsou značně odlišní od generací před nimi. Jsou více draví, více sebevědomí a nebojí se postavit autoritám. Dalo by se to shrnout tak, že „vědí, umí a jdou si za svým“. Dnešní konzumní společnost, ale také pojetí práce vnímají odlišně. Chtějí, aby je práce těšila a zároveň aby přitom mohli žít co možná nejpříjemněji.¹⁰

Děti rodící se přibližně od roku 2005 pak označujeme jako „generaci Z“. Tyto děti příliš nechápu, z jakého důvodu se vůbec mají učit číst a psát. Často jim chybí umění soustředit se a být trpělivé. Musejí nebo chtějí zvládat mnoho věcí najednou.¹¹

Mobily, tablety a počítače se staly součástí jejich každodenního života. Pro generaci mladých lidí mobilní telefon znamená nejen nástroj pro komunikaci s rodinou a přáteli, ale zároveň také foťák, kameru, přenosný počítač či televizi v jednom. Nelze se tedy divit, že musí mít každou chvíli nový a dražší.¹²

Mobil představuje pro spoustu dětí herní konzoli a hraní her je dokáže zabavit na celé hodiny. Současné děti dokážou strávit velké množství času také u filmů nebo seriálů. Mobil už se tak nestává pouze nástrojem pro kontakt, ale děti na něm tráví tolik času, že se díky tomu čím dál tím více ztrácejí ve virtuálním světě.¹³

---

⁹ POLÁKOVÁ, P. *Jak rozvíjet pohyb, emoce a smysly: Pozorné a spokojené dítě*. Praha, 2019, s. 20.

¹⁰ POLÁKOVÁ, P. *Jak rozvíjet pohyb, emoce a smysly: Pozorné a spokojené dítě*. Praha, 2019, s. 20.

¹¹ POLÁKOVÁ, P. *Jak rozvíjet pohyb, emoce a smysly: Pozorné a spokojené dítě*. Praha, 2019, s. 20.

¹² ŠÁRKOS. Bez smartphonu ani ránu. Internet ovládá generaci Z. Patříte do ní také? In *Náš region* [online]. Praha : A 11, 23.2.2019 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z WWW: <<https://nasregion.cz/bez-smartphonu-ani-ranu-internet-ovlada-generaci-z-patrite-do-ni-take-88725/>>.

¹³ ŠÁRKOS. Bez smartphonu ani ránu. Internet ovládá generaci Z. Patříte do ní také? In *Náš region* [online]. Praha : A 11, 23.2.2019 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z WWW: <<https://nasregion.cz/bez-smartphonu-ani-ranu-internet-ovlada-generaci-z-patrite-do-ni-take-88725/>>.

2.2 Komunikace v internetovém prostředí

To, že internetová komunikace je více nebezpečná a zrádná než ta obvyklá venku „v reálu“, je dáno tím, že v uživateli budit falešný pocit bezpečí, co se týká jimi publikovaných, přenášených a sdílených dat. Internet je veřejný prostor a data jednou vypuštěna do tohoto prostoru téměř není šance jakkoli stáhnout zpět. Je třeba si toho být vědom vždy. A to i v situacích, kdy je uživatel přesvědčen, že data jsou sdílena jen v uzavřeném okruhu lidí, nebo se spoléhá na deklarovanou úroveň technického zabezpečení dat a komunikace např. šifrováním. Vždy, když jsou jakákoliv data nahrávána na internet, posílána či sdílena (a to i v rámci e-mailu, chatovacích aplikací atd.) bude teoreticky možné, aby se k obsahu dostal někdo další. A může k tomu dojít hned, anebo za pár týdnů, měsíců či let. Určitý obsah pak na internet rozhodně nepatří, jako např. fotografie nahých osob, či důvěrný a osobní materiál.¹⁴

Internetová komunikace s sebou přinesla několik fenoménů, které souvisí zejména s tím, že v tomto druhu komunikace jsou jednotliví účastníci odděleni technickými prostředky, a tedy částečně skryti. Jak vysvětluje paní Burdová, komunikace na dálku ochuzuje účastníky o možnost vnímat všechny nonverbální prvky a následkem toho dochází ke zkreslenému vyhodnocování správného smyslu předávaných informací. Častěji dochází k nedorozumění, nepochopení kontextu, nerozpoznání ironie, lži a nekalých úmyslů. Komunikace online také bývá tvrdší, k čemuž přispívá fakt, že pisatel nevidí emoční reakci čtenáře a nemůže tak obsah, když je potřeba, přizpůsobit a „zjemnit“. Skrze internet si lidé píšou věci, které by si osobně neřekli, z čehož následně může pramenit mnoho problémů. Je vhodné dětem vysvětlit, že nemají povinnost v nepříjemné komunikaci pokračovat.¹⁵

Mnoho lidí podléhá pokušení prezentovat se v online světě jinak, než jací ve skutečnosti jsou. Vytváří si tak pozměněné duplikáty své osoby, jakési dvojníky či „avatary“ a mnohdy dokonce více variant podle účelu komunikace či cílové skupiny.¹⁶ Realita ukazuje, že většina lidí o sobě v online světě prezentuje jen hezké věci, jako jsou jejich úspěchy, moudra, nejlépe vyfocené či záměrně vylepšené vzhledy apod. Ve svém důsledku tím podporují nevypsanou, ale všemi hranou soutěž o to být

---

¹⁴ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s. 16-31.

¹⁵ BURDOVÁ, E. TRAXLER, J. *Bezpečně na internetu*. Praha : Středočeský kraj ve spolupráci s VISK, 2014, s. 30-34.

¹⁶ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s. 16-31.

„hvězdou“. Mnoho dětí, zvláště v případě, že necítí dostatek lásky a uznání od svého nejbližšího okolí a rodiny, se přijetí snaží docílit alespoň od virtuálních společníků na internetu. Se záměrem, že se tak zalíbí co největšímu publiku, podléhají tomuto pokušení „vylepšovat“ svůj vzhled, věk či jiné o sobě prezentované údaje. Následkům svého pro okolí klamavého jednání však zákonitě musí čelit v situaci, kdy se chtějí s někým setkat off-line. V tu chvíli se totiž (oprávněně) bojí toho, že protějšek bude jejich vzhledem zklamán. Předvádění se před druhými v lepším světle má ještě jeden negativní aspekt. Díky naučeným tendencím porovnávat to nejhorší u sebe s tím nejlepším u druhých, v mnoha lidech roste pocit či iluze, že všichni na internetu jsou lepší, hezčí, chytřejší, vtipnější než oni samotní. To vede ke zkreslenému vnímání své sebehodnoty a sebeurčení. Snaha vylepšovat svůj vzhled však nekončí jen u vylepšování svých digitálních obrazů - selfie. Mnozí jsou tak posedlí svou představou ideálu, že jakékoliv vybočení svého vzhledu nejsou ochotni tolerovat. Proto velké množství dětí, když dosáhnou plnoletosti, vyhledávají pomoc plastických chirurgů, a to nejen co se týká obličejů, ale i například poprsí.¹⁷

Mohlo by se zdát, že online komunikace je zejména cesta, jak se klamavě prezentovat, jak snadno někoho shodit, pošpinit či obecně jak se vzájemně odcizit a lidskou komunikaci degradovat na posílání písmenek a smajlíků. Jsou nicméně situace, kdy online komunikace může být naopak prostředek, jak s někým komunikaci navázat, a to i v případě, kdy se to „off-line“ z nějakého důvodu prostě nedaří. Jak např. radí Devorah Heitnerová ve své knize *Screenwise*, v určitých situacích se lze úspěšně dětem přiblížit, když dospělý vstoupí do „jejich světa“ a přijme jejich pravidla hry. Znamená to komunikovat způsobem, který je těmto dětem blízký čili napsat jim např. SMS. Pro úspěch i zde je třeba být co nejvíce empatický a co nejlépe odkoukat způsob komunikace od dětí samotných.¹⁸

---

¹⁷ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s. 165-166.

¹⁸ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha, 2019, s. 177.

3 Rizika spjata s používáním internetu

Riziko je definováno jako: „Možnost, že s určitou pravděpodobností vznikne událost, kterou považujeme z bezpečnostního hlediska za nežádoucí. Riziko je vždy odvoditelné a odvozené z konkrétní hrozby.“¹⁹

Užívání internetu je v dnešní společnosti běžnou, téměř nevyhnutelnou součástí života a týká se to také dětí. Jejich znalosti v oblasti IT však často převyšují znalosti rodičů, proto není výjimkou, když dospělí na vytvoření efektivní ochrany online komunikace svých dětí často rezignují a nechávají je tak pohybovat se v tomto světě bez dozoru. Děti při interakci se světem, a to v jakémkoliv prostředí – tedy i online, jsou od přírody více důvěřivé, nekritické, až naivní a díky nedostatku životních zkušeností se mohou snadno stát obětí virtuálních útočníků.²⁰

S užíváním internetu se také pojí několik závislostí, které se označují jako behaviorální (závislost na určitém chování), což je mimochodem poměrně mladý fenomén. Konkrétně jde o: nadměrné užívání internetu, patologické hráčství, kybersex a závislost na online komunikaci a sociálních sítích.²¹

Přitom například v tomto článku se můžeme dočíst, že řada rodičů bezpečnost při využívání internetu dětmi vůbec nebo téměř vůbec neřeší, ač právě děti patří mezi nejvíce ohroženou skupinu online uživatelů.²²

3.1 Nadměrné používání internetu

V obecném povědomí lidí koluje mnoho mýtů, zjednodušení, zdánlivě logických zkratk a tvrzení propojujících mezi sebou čas na internetu, dětskou obezitu, sociální izolaci, zhoršené zdraví apod. Skutečnost, že se dnešní děti s internetem seznámily už v nejtětlejším věku a zároveň se tyto věkové skupiny nejvíce angažují v online aplikacích náročných na čas, je příčinou obav, že tento čas strávený online odtrhává děti od aktivit, které byly doposud pro jejich věk typické a pro jejich vývoj zdravé. Přestože

¹⁹ Riziko. In *MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. [cit. 2021-02-23]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/riziko.aspx>>.

²⁰ Ochrana dítěte v online prostředí. In *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2021-01-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rodice/ochrana-ditete-online-prostredi>>.

²¹ KREJČÍ, M. *Digidetox. Jak na digitální minimalismus*. Praha: Pointa, 2019. s. 102.

²² MIF. Sexting, šikana či kyberstalking: Děti jsou na internetu lovná zvěř. In *Novinky* [online]. 11.2.2020 [cit. 2021-01-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.novinky.cz/internet-a-pc/bezpecnost/clanek/sexting-sikana-ci-kyberstalking-deti-jsou-na-internetu-lovna-zver-40313060>>.

např. autoři knihy *Děti a dospívající online* uvádí, že trávení času u online aplikací nesnižuje čas dětí věnovaný pohybu, zároveň souhlasí s tím, že to snižuje čas věnovaný jakýmkoliv jiným zpravidla zdravějším a užitečnějším aktivitám. Dále zmiňují, že dostupná literatura používá několik pojmů, které s trávením času na internetu souvisí. Jsou to např. „problematické užívání internetu“, „nadměrné používání internetu“, „kompulzivní užívání internetu“ či „závislost na internetu“. Pro účel této práce se autor rozhodl, podobně jako doporučují autoři již zmíněné knihy, držet se dvou základních pojmů, a to: „nadměrné používání internetu“ a „závislost na internetu“. To první je označení pro chování, které působí jedinci problémy (fyzické, psychické či sociální), ale ještě nemusí být patologické. Závislostí je pak označována situace, kdy patologické hranice již dosaženo bylo a jednání je mimo vůli jedince.²³

3.1.1 Rizikové faktory nadměrného používání internetu

Zkušenosti ukazují, že lze vysledovat dva dominantní modely, jež zvyšují míru nadměrného užívání internetu a růst rizik s tím souvisejících. V obou případech internet pouze zesiluje a zvyrazňuje již existující obtíže, není proto jejich primární příčinou. Prvním rizikovým faktorem jsou děti se zvýšenou tendencí se nudit. Vyznačují se potřebou rychlého střídání podnětů a s tím související neschopností déle se soustředit. Může jít zejména o děti s poruchami pozornosti. Internet je pro ně atraktivní v tom, že jim umožňuje mít spuštěno několik aplikací či oken a mezi nimi kdykoli přepínat, tzv. „těkat“. Také bývají tyto děti náchylnější k závislosti na pozitivní odměně, která je např. u současných her nebo i sociálních sítí velmi propracovaná. V neposlední řadě jejich povaze vyhovuje taktéž útržkovitá (pro internet typická) komunikace. Druhým rizikovým faktorem jsou děti s nízkým sebevědomím, sklonem k depresím, psychickými problémy či obecně vyhybavým stylem přístupu k zátěži. Tyto děti, které nemají dostatečnou sociální oporu, se obrací k internetu jako k náhradě, kterou jim však tento virtuální svět z více důvodů (a zkušenosti to dokládají) nemůže poskytnout.²⁴

3.1.2 Dopady nadměrného používání internetu

Zkušenosti i výzkumy potvrzují, že dlouhodobé vysedávání (a tedy omezený pohyb celého těla) plus dlouhodobé užívání IT prostředků má své negativní zdravotní dopady. A to nejen v oblasti tělesné, ale i psychologické. Samozřejmě, že už samotné tělesné zdravotní dopady (jako např. klesající kvalita spánku, záněty karpálních tunelů,

---

²³ ŠEVČÍKOVÁ, A., et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*. Praha, 2014, s. 37-38.

²⁴ ŠEVČÍKOVÁ, A., et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*. Praha, 2014, s. 41.

muskoskeletální problémy z jednostranné zátěže atd.) jsou závažné, nicméně v kontextu tématu této práce je podstatné, že lze vysledovat souvislost mezi tělesnými a psychologickými dopady na osobnost dítěte. Jako příklad lze uvést situaci, kdy nedostatečně uvolněný ramenní a loketní kloub způsobuje dítěti například problémy při nácvičku správného psaní ve škole, což ve svém důsledku vede ke ztrátě radosti z pokroku, klesající vnitřní motivaci a ubývající důvěře v sebe sama. Následkem toho se dítě častěji uzavírá do svého světa s počítačem, neboť alespoň (a právě) tam se cítí úspěšně.²⁵

Co se týká obav rodičů, že příliš času stráveného online se negativně odrazí na menší školní přípravě jejich dětí a tím v důsledku na slabším prospěchu, tak překvapivě toto platí až v případě, kdy je užívání internetu patologické a jedná se tedy o závislost.²⁶

Mezi psychologické negativní dopady nadměrné a časté online komunikace patří zejména postupně se snižující schopnost mimoslovní (nonverbální) komunikace. Protože se dítě s protějškem na síti nevidí, necítí a nemůže jej vnímat jako bytost z blízka, přichází tak až o 60% obsahu sdělení, které by jinak dostalo při komunikaci tváří v tvář. Ochuzení se o tyto neverbální složky komunikace (jako je řeč očí, výraz tváře, poloha končetin, doteky, tón hlasu, atd.) způsobuje, že si obě strany méně rozumí, rozčilují se, nedokáží správně rozpoznat ironii či správně vyhodnotit, zda člověk na druhé straně píše či říká pravdu. V dlouhodobém horizontu pak klesá úroveň nonverbální komunikace u těchto uživatelů i v reálném životě.²⁷

Všechny výše uvedené negativní důsledky na zdravý vývoj osobnosti dítěte (uzavírání se do online světa, zhoršování jeho sebevědomí, klesající neverbální komunikace a schopnost správně kódovat pravdivost a emoce u komunikujícího protějšku) mohou velice pravděpodobně přispívat k vzrůstu rizikovosti možné viktimizace tohoto dítěte, zejména pokud např. uvěří iluzi, že to, co začíná ztrácet v realitě, může získat od virtuálních přátel na sociálních sítích - viz více v kap. Rizikové faktory v kyberprostoru.²⁸

---

²⁵ BURDOVÁ, E. TRAXLER, J. *Bezpečně na internetu*. Praha : Středočeský kraj ve spolupráci s VISK, 2014, s. 30-34.

²⁶ ŠEVČÍKOVÁ, A., et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*. Praha, 2014, s. 37-41.

²⁷ BURDOVÁ, E. TRAXLER, J. *Bezpečně na internetu*. Praha : Středočeský kraj ve spolupráci s VISK, 2014, s. 30-34.

²⁸ BURDOVÁ, E. TRAXLER, J. *Bezpečně na internetu*. Praha : Středočeský kraj ve spolupráci s VISK, 2014, s. 30-34.

3.1.3 Závislostní chování

Netolismus

Netolismus, původně definován jako závislost na internetu, je dnes vnímán obecněji jako závislost na moderních komunikačních a IT technologiích. Důvod je ten, že všechna moderní komunikační zařízení mívají trvalé připojení k internetu.²⁹

Jak se projevuje, že dítě začíná být na internetu závislé? Martin Pírko uvádí ve svém článku několik příkladů:

- Když začne postupně omezovat kontakt s lidmi v reálném světě.
- Chodí na počítač tajně v noci.
- Lže o době strávené u počítače.
- Nevěnuje se svým dřívějším koníčkům.
- Objevuje se záškoláctví či odmítá chodit do přírody, kde není signál.³⁰

Mezi další aspekty závislosti, jak vysvětluje blíže paní Burdová, patří např. ztráta přátel, zkreslené vnímání reality nebo využívání herních schémat v reálném světě.³¹

Závislost na internetu má pro své uživatele důsledky fyziologické, psychologické i sociální. Z tělesných lze zmínit (např. dle Lynne Robertsové) zvýšení tepu a tlaku krve při připojování se k internetu, změněné stavy mysli při koncentraci na obrazovku během chatování, obrazové halucinace v mozku při rychlém posouvání textu, aj.³² V příručce *Bezpečně na internetu* se můžeme dočíst, že například závislost na hraní online her může vést nejen ke snižování prahu bolesti, ale i ke snižování vnímavosti k problémům jiných lidí. A také, že pro závislé jedince je charakteristická nepřirozená agresivita při řešení i malých konfliktů, ať už s vrstevníky nebo i rodiči, sourozenci či blízkými osobami.³³

Jak se behaviorální závislosti (kam spadá i závislost na internetu) zbavit? Možnosti terapií jsou v této oblasti omezené a jedním z důvodů je fakt, že v tomto

---

²⁹ ŠEVČÍKOVÁ, A., et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*. Praha, 2014, s. 37-41.

³⁰ PÍRKO, M. Závislost na Internetu - bluf, či realita? In *Lupa.cz* [online]. 22.6.2005 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/zavislost-na-internetu-bluf-ci-realita>>.

³¹ BURDOVÁ, E. TRAXLER, J. *Bezpečně na internetu*. Praha : Středočeský kraj ve spolupráci s VISK, 2014, s.34-38.

³² PÍRKO, M. Závislost na Internetu - bluf, či realita? In *Lupa.cz* [online]. 22.6.2005 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/zavislost-na-internetu-bluf-ci-realita>>.

³³ BURDOVÁ, E. TRAXLER, J. *Bezpečně na internetu*. Praha : Středočeský kraj ve spolupráci s VISK, 2014, s.34-38.

případě by byla úplná abstinence kontraproduktivní – děti by se dostaly do sociální izolace³⁴. Přesto jednoduchou a účinnou strategii popisuje ve své knize Digidetox autor Matěj Krejčí jednou větou: „*Nejmocnější zbraní proti špatným návykům je ztížení jejich dostupnosti*“. A vzápětí pokračuje několika příklady, jako jsou např.: nastavit si online večerku anebo nepoužívat automatická přihlašování do online služeb. Mohou také pomoci vybrané aplikace (blokátor webových stránek) či nastavení mobilního telefonu do stupňů šedi.³⁵

Nomofobie

Nomofobie, je definována jako závislost na mobilním telefonu, a mezi její nejčastější příznaky patří:

- silná touha mít mobilní telefon stále při sobě,
- častá kontrola příchozích zpráv či e-mailu, často hned po probuzení,
- neustálá potřeba kontrolovat funkčnost telefonu či stav baterie,
- projev abstinčních příznaků v okamžiku, kdy není dostupný signál sítě.³⁶

3.2 Zneužití osobních údajů

Osobní údaje jsou: „*jakékoli informace o identifikovaném nebo identifikovatelném subjektu údajů. Přičemž identifikovatelnou fyzickou osobou je fyzická osoba, kterou lze přímo či nepřímo identifikovat, zejména odkazem na určitý identifikátor (jméno, číslo, síťový identifikátor) nebo na jeden či více zvláštních prvků fyzické, fyziologické, genetické, psychické, ekonomické, kulturní nebo společenské identity této fyzické osoby.*“ Mezi osobní údaje tedy patří jméno, pohlaví, věk a datum narození, osobní stav, ale také IP adresa a fotografie.³⁷

Speciální kategorií osobních údajů jsou tzv. Citlivé osobní údaje, kam se řadí např. údaje o rasovém či etnickém původu, politických názorech, náboženském či filozofickém vyznání, členství v odborech, o zdravotním stavu, sexuální orientaci

---

³⁴ ŠEVČÍKOVÁ, A., et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika používání internetu*. Praha : Grada, 2014, s. 48-49.

³⁵ KREJČÍ, M. *Digidetox. Jak na digitální minimalismus*. Praha : Pointa, 2019, s. 114-115.

³⁶ Závislostní chování. In *E-Bezpečí* [online]. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/bud-v-bezpeci/85-bud-v-bezpeci-zavislostni-chovani/file>>.

³⁷ Osobní údaje. In *GDPR: Obecné nařízení o ochraně osobních údajů* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.gdpr.cz/gdpr/heslo/osobni-udaje/>>.

a trestních deliktech či pravomocném odsouzení osob. Nově se zde podle GDPR řadí také genetické a biometrické údaje.³⁸

GDPR je uceleným souborem pravidel na ochranu dat. Dotýká se každého, kdo shromažďuje nebo zpracovává osobní údaje Evropanů. Cílem GDPR je chránit digitální práva občanů EU a míří na firmy, instituce i jednotlivce, kteří s osobními údaji fyzických osob zacházejí.³⁹ V právním prostředí České republiky je GDPR realizován tzv. adaptačním zákonem č. 110/2000 Sb., o zpracování osobních údajů.⁴⁰

Před poskytováním svých údajů u kterékoliv internetové služby je třeba se vždy zajímat o to, k jakému účelu budou využita a jak s nimi bude následně zacházeno. Např. u sociálních sítí může být uživatel s více vyplněným profilem preferován ve vyhledávání či více zviditelněn. Na druhou stranu však tytéž informace (ač v profilu nastavené jako soukromé) mohou být postoupeny v souladu se smluvními podmínkami dané sítě k dispozici třetím stranám, např. pro účel marketingu a cílených reklam. Také je třeba si uvědomit, jak upozorňují i autoři v knize *Děti a dospívající online*, že zejména u dětí či dospívajících se nelze spolehnout na jejich tvrzení, že mají ve svém profilu na sociální síti správně nastavenou politiku ochrany dat. Ač jsou ve většině případů přesvědčeni, že jednotlivým volbám rozumí, často tomu tak není. Možnosti nastavení nebo i celá politika ochrany dat může být a bývá čas od času provozovatelem sítě měněna, což většina uživatelů nekontroluje či podceňuje. V neposlední řadě si je třeba být vědom toho, že veškerá data, která uživatel dané aplikaci zpřístupní (aniž by je explicitně posílal či sdílel), jsou přístupná provozovateli dané služby, a proto jsou od té chvíle zatížena potenciální ztrátou či zneužitím.⁴¹ Že je toto tvrzení pravdivé, dokládá skutečnost, že existují aplikace, které bez vědomí uživatele odesílají blíže nespecifikovaná data z mobilního telefonu na konkrétní servery. Např. dle tvrzení některých uživatelů dochází u aplikace TikTok k odesílání biometrických dat

---

³⁸ ŠKORNIČKOVÁ, E. Citlivé osobní údaje. In *GDPR: Obecné nařízení o ochraně osobních údajů* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.gdpr.cz/gdpr/heslo/citlive-osobni-udaje>>.

³⁹ GDPR. In *GDPR: Obecné nařízení o ochraně osobních údajů* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.gdpr.cz/gdpr/heslo/gdpr/>>.

⁴⁰ ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ. Základní příručka k ochraně údajů. In *Úřad pro ochranu osobních údajů* [online]. © 2013 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.uoou.cz/zakladni-prirucka-k-ochrane-udaju/ds-4744/archiv=0&p1=3938>>.

⁴¹ ŠEVČÍKOVÁ, A., et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika internetu*. Praha, 2014, s. 69-72.

z natáčených videí bez vědomí uživatele, a to ještě před uložením či sdílením takového videa.⁴²

Co se týká možného neoprávněného užití a nakládání s poskytnutými údaji - je třeba si být vědom skutečnosti, že cokoli je na internetu zveřejněno, nelze vzít již nikdy zcela zpět. Informace o školácích denně vyhledává až několik stovek slídlů. Ti mohou cíleně shromažďovat fotografie, intimní materiály, nebo osobní údaje. Jen na sociálních sítích je díky tomu denně ukradeno několik desítek identit, aniž to mnoho z poškozených uživatelů vůbec tuší.⁴³

Článek na webu Bezpečný internet.cz proto zdůrazňuje držet se jednoduché zásady: „*čím méně toho uživatel vyplní, tím méně se mu může stát*“. Dále uvádí, že nejčastěji dochází ke krádeži dat za účelem vytváření falešných identit nebo pro účel obtěžování, tedy kyberšikany.⁴⁴ Autoři knihy Děti a dospívající online pak řadí mezi případy neoprávněného užití osobních údajů také setkání se s neznámými lidmi či zneužití bankovního účtu. Zároveň na druhou stranu uvádí, že podle průzkumu nazvaného „EU kids Online II“ pouze 4 % uživatelů internetu uvedlo, že zaznamenali jakékoliv negativní zneužití jimi publikovaných údajů.⁴⁵

3.3 Pobyť v kyberprostoru

Slovem kyberprostor je nazýván prostor mimo fyzickou realitu, který umožňuje lidem být v neustálém propojení s dalšími lidmi či mít nepřetržitý přístup k informacím. Pobyť v tomto prostoru se stává v současnosti nedílnou součástí života. Na rozdíl od světa „venku“, kde svůj odstup od druhých lidí a ochranu svého soukromí může každý snadno hlídat, zde je situace mnohem složitější. Stejně tak, jak je snadné (a uživateli žádané) být v těsném kontaktu se svými blízkými, je zároveň obtížné být bezpečně „vzdálen“ a ochráněn od všech, jejichž úmysly nejsou tak čisté. Snadnost komunikace a blízkost jednotlivých účastníků kyberprostoru s sebou přináší větší riziko zranitelnosti.⁴⁶

---

⁴² PEKSA, M. Proč není dobrý nápad používat TikTok. In *Mikuláš Peksa* [online]. 2020-07-28 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z WWW: <<https://mikulas-peksa.eu/proc-neni-dobry-napad-pouzivat-tiktok>>.

⁴³ Rizika sociálních sítí. In *Bezpečný internet* [online]. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/rizika.aspx>>.

⁴⁴ Ochrana osobních údajů na sociálních sítích. In *Bezpečný internet* [online]. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/ochrana-osobnich-udaju.aspx>>.

⁴⁵ ŠEVČÍKOVÁ, A., et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika používání internetu*. Praha: Grada, 2014, s. 63.

⁴⁶ ČERNÁ, A., et al. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha: Grada, 2013. Psyché, s. 9.

Online sociální sítě

Díky sociálním sítím jsou lidé vzájemně propojeni, více než kdykoli dříve. Jednou z podstatných „novinek“, která svět online sítí zásadně změnila, byla implementace funkce „to se mi líbí“. Jak vysvětluje pan Krejčí v knize Digidetox: *„Dá se říct, že do té doby lidé sdíleli informace, aby se podělili o radost či nápady, ale s touto novou funkcí začali uživatelé sdílet obsah za tím účelem, aby získali co nejvíce pozitivní zpětné vazby. Roste touha být slyšen nebo být poslouchán.“*⁴⁷

V prostředí sociálních sítí je třeba být obezřetný. Velmi často v těchto online aplikacích vyhledávají své potenciální oběti tzv. internetoví predátoři – mají zde ohromné množství neopatrných a atraktivně se prezentujících dětských uživatelů, téměř jako na zlatém podnose. Fakt, že většina uživatelů (a dívky v mnohem větší míře) vyhledává pozitivní zpětnou vazbu, vede na sociálních sítích k tendenci sdílet převážně takové své fotografie, které jsou pro druhé lidi atraktivní a někdy (to platí u dívek) i něco odhalující. To samozřejmě zvyšuje pravděpodobnost masivního kontaktování predátory. Sociální sítě mohou taky negativně působit na psychiku uživatelů - výzkumy prokázaly, že například používání Facebooku zvyšuje u jeho uživatelů pocit strachu, osamělosti a deprese už po jednom týdnu až o 33 % a že sledování zdánlivě skvělých životů jiných uživatelů těchto sítí vede k postupnému snižování sebevědomí sledujícího a vzrůstu depresí. Je rovněž podstatné zmínit, že vyplavování hormonu dopamin v tělech uživatelů (způsobující jejich okamžité a krátkodobé uspokojení, když sledují tzv. „olajkování“ svých příspěvků) je samo o sobě návykové a internetové závislostní chování uživatelů tak fyziologicky podporuje a zesiluje.⁴⁸

Preference jednotlivých platforem a užívaných aplikací, které nabízí služby sociálních sítí, se neustále vyvíjí. Např. v roce 2012 patřily mezi nejpoužívanější sociální sítě Facebook, Google+, Myspace, Twitter či LinkedIn. V roce 2016 byl zaznamenán vzestup popularity tzv. Instant messaging aplikací, jako jsou WhatsApp, Messenger, QQ, WeChat. V současné top desítce se nachází mimo služby sociálních sítí (Facebook a QZone) a instant messaging aplikací (WhatsApp, Messenger, QQ, WeChat) rovněž služby pro sdílení videí (Youtube či TikTok) nebo aplikace na sdílení fotek (Instagram).⁴⁹ V rámci služeb českého internetu se lze setkat např. s těmito

⁴⁷ KREJČÍ, M. *Digidetox. Jak na digitální minimalismus*. Praha : Pointa, 2019. s. 129-140.

⁴⁸ KREJČÍ, M. *Digidetox. Jak na digitální minimalismus*. Praha : Pointa, 2019. s. 129-140.

⁴⁹ NOVOTNÝ, M. Žebříček top 10: Nejoblíbenější sociální sítě. In *Markomu* [online]. 10. června 2020 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.markomu.cz/nejoblibenejsi-socialni-site>>.

oblíbenými platformami umožňujícími tvorbu sociálních sítí: Lidé.cz, Spolužáci.cz, Seznamka.cz, Štěstí.cz, Libimseti.cz nebo XChat.cz.⁵⁰

Jednotlivé aplikace či platformy se liší různou úrovní ochrany soukromí uživatelů a svým používáním (a někdy už i samotnou instalací) vystavují uživatele různé úrovni bezpečnostního rizika. Příkladem současné aplikace, jejíž instalaci už zakázalo několik států a v ČR její používání není doporučováno, je TikTok. Jde o následníka aplikace Musical.ly, s jejímž používáním bylo spojeno mnoho případů kyberšikany. Jak blíže vysvětluje Kamil Kopecký, aplikace TikTok je extrémně jednoduchá – není třeba zakládat uživatelský účet, poskytuje okamžitý přístup k nekonečnému streamu videí, vše lze snadno sdílet, komentovat, uploadovat atd. Problém je, že veškerá video produkce, kterou uživatelé na TikTok umísťují, se v základním nastavení aplikace stává zcela veřejnou a snadno šířitelnou. S ohledem na množství dětských uživatelů (v r. 2019 ji používalo až 28 % českých dětí) a atraktivitu aplikace v jejich očích to představuje významné bezpečnostní riziko. Jde nejen o zhlédnutí nevhodného obsahu, ale také o kyberšikanu, úniky či cílené nahrávání sexuálně laděného obsahu, následné vydírání apod. Videá mladších dětí (zejména pod 11 let věku) s odhalenými částmi těl jsou sdílena nejvíce a cíleně vyhledávána internetovými predátory, kteří pak děti oslovují a žádají o další jejich intimní materiály. Na TikToku se nachází ohromné množství závadného a škodlivého materiálu, jako je dospělá i dětská pornografie, killingstalking (videa s dětmi, která si přikládají nůž na hrdla a předstírají vzájemné týrání), videa se sebepoškozováním, různými návody na sebevraždu, anorexii, morbidní obezitu či hating všeho druhu. Mimo to je zde spousta videí s tzv. adrenalinovými výzvami, kde se děti předhánějí v tom, kdo více riskuje svůj život. Přitom skutečnost, že TikTok je cílený na dětské uživatele, je dle pana Kopeckého zřejmá hned po spuštění aplikace.⁵¹

3.3.1 Rizikové faktory v kyberprostoru

Existuje několik faktorů, které v kyberprostoru zvyšují riziko viktimizace (proces, kdy se stává člověk obětí v rámci trestné činnosti). Dají se rozdělit principiálně do tří skupin podle toho, čeho se týkají⁵²:

⁵⁰ HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha : Triton, 2012. s. 86.

⁵¹ KOPECKÝ, K. Problém zvaný Tik Tok. In *E-Bezpečí* [online]. 4. leden 2019 [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1403-problem-zvany-tik-tok>>.

⁵² HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha : Triton, 2012, s.97-99.

Rizikové faktory dětí

Jsou to zejména tzv. „zranitelné děti“ (absence sociálních znalostí a dovedností, prochází složitým obdobím ve svém životě) a „děti v nebezpečí“ (jsou ohroženy na životě i v jiných oblastech, mají narušené vztahy, někdy i zdraví). Čím vyšší je stupeň těchto faktorů, tím roste i pravděpodobnost, že takové děti budou více vyhledávat přijetí od lidí na internetu, více náchylné k manipulaci skrze technologie, méně pozorné k zásadám bezpečnosti, méně schopné požádat o pomoc v případě nouze a zároveň také méně ochotné nahlásit nebezpečné online situace.⁵³

Rizikové chování na internetu

Z různých bezpečnostních studií vyplynul seznam nejvíce rizikových chování v online světě. Jsou to: poskytování osobních informací či hesel, posílání osobních intimních (sexuálních) fotografií či nahrávek ať už zdarma či za úplatu, chatování či dokonce účast na online „sex show“ s neznámou osobou, provozování kybersexu (internetová komunikace, jejímž záměrem je sexuální vzrušení) za úplatu a dostavení se na osobní schůzku s člověkem z online prostředí bez dostatečných bezpečnostních opatření.⁵⁴

Anonymita

Je třeba si být vědom skutečnosti, že anonymita je vždy zdánlivá a v momentě, kdy člověk vstupuje do kyberprostoru, může se s anonymitou a soukromím rozloučit. Vzhledem k tomu, že tok dat je vždy obousměrný, nikdy si uživatel nemůže být jist, zda se k určitým datům (ať už ihned nebo i s odstupem více let) někdo nedostane. Nejde jen o přenášený obsah jako takový (fotografie, videonahrávky, citlivé údaje, atd), ale i o údaje samotného přihlašování, o to, odkud se připojujeme, z jakého PC, jaké používáme programy atd. O „garantované“ anonymitě se často snaží přesvědčovat různé erotické služby lákající dívky k účasti na chatech a uživatele k využívání těchto chatů. Samozřejmě, že nelze nikdy zabránit tomu, aby např. blokace nežádoucího přístupu k datům byla prolomena, data byla poskytnuta třetím osobám (ať už záměrně či nedostatečnou ochranou) a následně třeba i nakopírovaná kamkoli jinam v rámci internetu. Proto je třeba vždy k otázce anonymity přistupovat kriticky a opatrně.⁵⁵

---

⁵³ HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha : Triton, 2012, s.97-99.

⁵⁴ HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha : Triton, 2012, s.97-99.

⁵⁵ HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha : Triton, 2012, s.97-99.

3.3.2 Kyberšikana

Kyberšikana je definována jako zneužití ICT (informačních komunikačních technologií) k takovým činnostem, které mají někoho záměrně vyvést z rovnováhy. Principiálně není mezi šikanou a kyberšikanou rozdíl – obojí je (záměrná) forma týrání.⁵⁶

Většina autorů vnímá kyberšikanu jako specifickou formu klasické šikany. Vede je k tomu fakt, že je velký nepoměr mezi dětmi, které byly šikanovány pouze v kybersvětě (5 %) a těmi, které zažily šikanu jak v offline světě, tak následně v online (až 50 %), jak uvádí např. autoři Campbell a Bauman⁵⁷. Odborníci, kteří řadí kyberšikanu mimo klasickou šikanu nejčastěji argumentují větší závažností důsledků, které pro svou oběť kyberšikana vytváří a také poukazují na to, že je zde velké procento těch, kteří jsou zároveň agresorem i obětí, na rozdíl od klasické šikany, kde takový jev je spíše vzácný.⁵⁸

Rozdíl mezi kyberšikanou a klasickou šikanou tkví např. v počtu zainteresovaných osob, a to jak samotných útočníků (např. veřejné ponižování oběti před spousty sledujícími na sociálních sítích), tak i neútočících, ale sledujících svědků. Další specifikum, dané použitím technických prostředků, je v tom, že mezi útočníkem a obětí existuje odstup, který dává útočníkům pocit bezpečí a větší anonymity. Také způsobuje, že necítí tolik pocit viny, neboť často nevidí přímo způsobené újmy na vybrané oběti. Dalším rozdílem od šikany je časové hledisko – může se odehrávat v libovolnou denní či noční dobu a nedává tak oběti šanci mít během dne chvíle, kdy je před agresorem v bezpečí. Oběť získává pocit, že se nemá kde schovat a neví komu věřit, což přispívá k většímu psychickému poranění. Zdeněk Martínek ve své knize uvádí a popisuje několik dalších specifíků, jako jsou: proměna profilu útočníků a profilu obětí, místo a čas útoků, odlišnost chování lidí v online světě, mnohost svědků (což pomáhá agresorovi), horší rozpoznatelnost dopadu šikany na oběť apod.⁵⁹

Díky množství technických prostředků, které se k online komunikaci využívají (mobilní telefony, notebooky, PC) a také díky rostoucímu počtu aplikačních prostředí (e-maily, internetové diskuze, sociální sítě, SMS, instant messaging, webové stránky, chaty, blogy, aj.) existuje již mnoho forem kyberšikany. Lze uvést např. tyto:

⁵⁶ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015, s. 171.

⁵⁷ CAMPBELL, M., BAUMAN, S. *Reducing Cyberbullying in Schools: International Evidence-Based Best Practices*. [Cambridge (USA)]: Academic Press, 2018, s.5.

⁵⁸ ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha, 2011, s. 32.

⁵⁹ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015, s. 171.

- nářez (flaming) – používání útočných výrazů v internetových diskuzích,
- pomlouvání (denigration) – rozšiřování pomluv, lží s cílem poškodit něčí pověst,
- obtěžování (harassment) – opakované posílání útočných či urážlivých zpráv,
- prozrazení (outing) – sdělování citlivých informací bez souhlasu dotyčného,
- předstírání (impersonation) – posílání komentáři či materiálů pod cizím jménem,
- podvod (trickery) – přesvědčení oběti k vyzrazení tajemství + jeho zveřejnění,
- vyloučení (exclusion) – záměrné vyloučení z určité online skupiny či diskuze.⁶⁰

Mezi přímé útoky kyberšikany lze dále zařadit:

- kyberstalking – opakované posílání obtěžujících zpráv,
- phishing – kradení hesel a zneužití osvojeného účtu,
- bluejacking – posílání materiálů, kde je oběť dehonestovaná,
- internetové hlasování – pranýřování vybraných obětí,
- internetové soutěžení – „nominování“ oběti k natočení dehonestujícího videa,
- rozesílání zákeřných kódů – viry, spyware,
- zasílání obtěžujících mailů – přidání adresy na hromadné spamovací služby,
- happy slapping – vyvěšení nahrávky, kde je oběť fyzicky napadena.⁶¹

Jak uvádí Lenka Hulanová, ke kyberšikaně může být využíváno mnoho druhů komunikačních technologií, přičemž každá má svá specifika: webové stránky (tvorba stránek k diskreditaci určitého člověka), sociální sítě (pomlouvání před širokým publikem), Instant messaging (posílání obtěžujících zpráv nebo krádeže identity), e-mail (rozeslání kompromitujících zpráv do světa, zneužití emailu dané osoby – registrací na nežádoucí servery apod), chat (častá změna identity, lhaní, oblíbené místo pro predátory), blog (podobně jako webové stránky – pomluvy, lhaní, diskreditace oběti), SMS (výhrůžky, obtěžování), MMS (sexting, zneužití zaslanych fotek atd.).⁶²

⁶⁰ ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha, 2011, s. 35.

⁶¹ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015, s. 174.

⁶² HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha: Triton, 2012, s. 40-47.

Co se týká četnosti online agrese, pan Burýšek ve svém článku s odkazem uvádí na projekt EU Kids Online 2020, že pro české děti ve věku 9-17 let je to cca 15 %. Počet vyšetřovaných kyberkriminálních případů rok od roku roste, od cca 1000 případů v r. 2011 až k 10 000 v loňském roce.⁶³

Kyberšikana a právo

Kyberšikana, zatím, podobně jako šikana, není v naší republice ukotvena v právu jako samostatný trestný čin. Takové chování však může naplňovat skutkovou podstatu jiných trestných činů jako např. vydírání, útisk, vyhrožování apod.⁶⁴

Kazuistika

„Patrik, třináctiletý chlapec, měl problémy se spolužáky ve škole. Parta borců si ho vyhlídne jako svoji oběť, na které si po vyučování dobijí sebevědomí. Patrik se svěří rodičům. Protože dochází k nezájmu ze strany školy případ řešit, přihlásí ho otec na hodiny kickboxu. Když se jednou zase partička sejde před školou, nenechá se Patrik zahanbit a pěkně jim naloží. Chlapci, ale jeho vzchopení neunesou a chystají odvetu. Patrik nemá moc přátel, a tak tráví hodně času na internetu, který se mu stane osudným. Seznámí se s dívkou, která chodí na stejnou školu. Do dívky se zamiluje, píše jí stále více intimních informací o sobě. Zřejmě by ho nikdy nenapadlo, že dívka je pouze volavka ukřivděné party kluků, kteří neváhají všechny informace zveřejnit na školním webu. Celá škola se neuvěřitelně baví, ale Patrik neví jak dál. Oběsí se doma v koupelně. Týden po pohřbu najde jeho otec v počítači celou komunikaci, všechny vzkazy a historii zpráv, které mu spolužáci poslali. V den sebevraždy chlapec píše spolužákům o tom, co hodlá udělat. Jaká je jejich odpověď? „Jen běž! Už se těším, až si to přečtu v zítřejších novinách!“⁶⁵

3.3.3 Kyberstalking

Tento pojem označuje systematické, opakované, dlouhodobé, často také stupňované obtěžování určité osoby, které se odehrává či realizuje v kyberprostoru a má charakter lovu či pronásledování. Vytváří tak v oběti pocit strachu a ztrátu soukromí. Díky četnosti dnes dostupných technologií má útočník k dispozici mnoho způsobů, jak

⁶³ BURÝŠEK, J. Fakta: Kyberšikanu trestní právo nezná. Objevuje se ale čím dál častěji. In *Seznam zprávy* [online]. 11. 10. 2020 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z WWW: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-kybersikanu-trestni-pravo-nezna-objevuje-se-ale-cim-dal-casteji-123355>>.

⁶⁴ ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha, 2011, s. 13.

⁶⁵ ONDRÁČKOVÁ, T., VLACHOVÁ, M. Nejznámější případy kyberšikany. In *Kyberšikana* [online]. 7. ledna 2011 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.kybersikana.eu/2011/01/nejznamejsi-pripady-kybersikany.html>>.

své obtěžující jednání realizovat. Příkladem může být: bombardování SMS zprávami, e-maily, telefonáty, posílání nevyžádaných dáreků, zasílání zpráv skrze chaty, instant messengery, sociální sítě, diskusní fóra atp.⁶⁶

Jak vysvětluje Daniel Dočekal v knize *Dítě v síti*, kyberstalkera může mít v podstatě kdokoliv, a dokonce o něm nemusí ani dlouhou dobu vědět. Tuto skutečnost či záludnost usnadňují právě online prostředí a zejména sociální sítě. Stalker se může skrývat za skutečnou nebo i falešnou identitou v přátelích oběti. V okamžiku, kdy stalker svou aktivitu stupňuje, snaží se dostat blíže k oběti a vytrvale ji skrze nejrůznější online nástroje kontaktuje, stává se stalking velkým problémem zatěžující život oběti. Nesnesitelnost neustálého stresu a téměř nemožnost pokračovat v obvyklém způsobu života, vede oběť k hledání pomoci a řešení své situace s pomocí policie a soudů.⁶⁷

Rozpoznat, že se daný člověk zabývá stalkingem, není snadné a často téměř nemožné. Výrazně častěji se jedná o muže (až 87 % stalkerů) a na druhou stranu, jak zmiňuje pan Kopecký⁶⁸, v případě, že útočníkem je žena, bývá stalking více cílevědomý a systematicky prováděný, proto i ve svém důsledku pro oběť závažnější. Odborníci z oblasti forenzní a kriminální psychiatrie na základě studování mnoha stalkerů sestavili následující typologie: Odmítnutý (ublížený) pronásledovatel (dle Kopeckého bývalý partner), hledač intimity (dle Kopeckého uctívač), nekompetentní (Kopeckým nazývaný jako neobratný) nápadník, zlostný (dle Kopeckého ublížený) pronásledovatel, predátorský pronásledovatel (dle Kopeckého sexuální útočník) a oblouzněný milovník. Z proběhlých studií lze uvést také některé základní rysy nejčastější oběti kyberstalkingu. Ve většině případů jde o ženy, které jsou na internetu nové, většinou svobodného stavu. Nejčastěji začíná obtěžování emaily, pak skrze sociální sítě, instant messaging a chaty, stupňuje se a v cca polovině případů žena stalkera nezná. Nezletilé děti bývají ohroženy kyberstalkingem ze strany svých vrstevníků, pak se takové jednání označuje jako kyberšikana. Pokud jsou na druhou stranu obtěžovány lovci pornografie, označují se jako oběti online dětské pornografie.⁶⁹

---

⁶⁶ NET UNIVERSITY. *Stalking* [online]. [cit. 2021-01-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-nebezpeci.cz/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=14:prehledovy-list-stalking>>.

⁶⁷ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá Fronta, 2019, s. 208.

⁶⁸ KOPECKÝ, K. Typologie stalkerů. In *E-Bezpečí* [online]. 7.duben 2009 [cit 2021-02-05]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kyberstalking/113-typologie-stalkeru>>.

⁶⁹ HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha: Triton, 2012, 217 s. 76-81.

Kyberstalking a právo

Kyberstalking lze od r. 2010 v ČR za určitých podmínek právně kvalifikovat jako trestný čin Nebezpečné pronásledování podle § 354 zákona č. 40/2009Sb., trestního zákoníku⁷⁰. Mezi základní podmínky patří, že „útočník musí oběť dlouhodobě, vytrvale prostřednictvím prostředků elektronických komunikací, písemně nebo jinak kontaktovat a toto jednání je způsobilé vzbudit v oběti důvodnou obavu o její život nebo zdraví nebo o život a zdraví osob jí blízkých.“ Skutečnost, že uvedený čin je spáchán na dítěti, je pak dle odst. 2 písm. a) téhož paragrafu přitěžující okolností.⁷¹

Jelikož zákon přesně nespecifikuje pojem „dlouhodobě“, shodla se ministerstvo vnitra a ministerstvo spravedlnosti, že pronásledování musí trvat nejméně měsíc, přesněji 4-6 týdnů. Aby tedy policie mohla obvinít pachatele ze stalkingu, musí být dodrženy minimálně tyto podmínky: pronásledovatel tak činí proti vůli oběti, pronásledování je intenzivní a trvá minimálně 4-6 týdnů.⁷²

Kazuistika

„*Ghyslain Raza alias Star Wars Kid se stal první mediálně známou obětí kyberšikany, a to po zveřejnění videozáznamu, na kterém předvádí bojovou scénu, jež ve filmové sáze Hvězdné války (Star Wars) ztvárňovala postava Dartha Maula. Chlapec si nahrávku pořídil pro svou potřebu, ale naneštěstí se dostala do rukou jeho spolužákům, kteří ji zveřejnili na internetovém portálu Kazaa. Videonahrávku zhlédlo velké množství lidí a mezi nimi byl i herní vývojář z firmy Raven Software Bryan Dube, který ji opatřil světelnými a zvukovými efekty, čímž přispěl k jejímu masovému rozšíření. V roce 2006 se video stalo nejpopulárnějším internetovým videem na světě s více než 900 milionem zobrazení. A v roce 2007 bylo video vyhlášeno nejoblíbenějším internetovým videem na světě. Krom toho vznikaly zesměšňující koláže, Ghyslain byl parodován známými osobnostmi v různých pořadech a jeho obličej se začal objevovat na poštovních známkách či upomínkových předmětech (trička apod.). Když se chlapec dozvěděl o své nečekané popularitě, utrpěl těžký psychický otřes a musel se podrobit dlouhodobému léčení. Nahrávka totiž opravdu nebyla zrovna povedená a velmi okatě demonstrovala jeho nadváhu a neohrabanost, což navíc řada diváků z internetového světa neváhala ventilovat na svých stránkách a blozích. Zveřejnění mělo i soudní dohru, neboť*

⁷⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-461.

⁷¹ Kyberstalking. In *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kyberstalking>>.

⁷² HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha: Triton, 2012, s. 73.

chlapcova rodina zažalovala rodiny čtyř jeho spolužáků o sumu čtvrt milionu kanadských dolarů. Předmětem sporu bylo to, že chlapec „musel snášet a nadále snáší obtěžování a posměch spolužáků i široké veřejnosti a díky tomu musí být na neurčitou dobu v péči psychiatra. Toto stigma má vliv také na dokončení jeho vzdělání a může mít vliv také na jeho možnost najít zaměstnání. Je možné, že díky této kauze bude muset také změnit identitu.“⁷³

3.3.4 Kybergrooming

Jak uvádí Slovník sociální patologie, kybergroomingem se označuje takové nebezpečné chování dospělých lidí, kdy se s využitím manipulací a zejména navazováním přátelských vztahů v online prostoru snaží docílit schůzky s vybranou obětí v reálném světě. Přitom skutečným cílem takového setkání (který útočníci od začátku sledují), bývá nejčastěji následné natáčení či focení pornografických materiálů, sexuální zneužití, nucení k prostituci apod. Kybergrooming mívá v drtivé většině případů obdobný scénář a dá se tedy zjednodušeně rozdělit do těchto tří fází: Vytvoření důvěry a získání materiálu k vydírání. Budování kamarádského vztahu s využitím uplácení dárky. Vytvoření závislosti na útočnickovi s pomocí sdílení tajemství a konečně osobní schůzka s důsledky.⁷⁴

Ve své podstatě lze označit Kybergrooming za typický příklad zneužití osobních údajů, které oběť poskytla agresorovi. Jde o způsob velice zákeřný, a z několika důvodů. Zaprvé tím, že zneužívá dětské naivity, přirozené důvěřivosti a zdravé touze po přátelství, dobrodružství či sdílení intimity. Zadruhé tím, že nejde o krátkodobou (a tedy snadno odhalitelnou) manipulaci, ale naopak velmi promyšlené, dlouhodobé a na budování důvěry postavené chování. Tím dochází k postupnému „uhoupání“ obezřetnosti oběti a navození iluze dlouhodobého, a tedy důvěrného vztahu. Není výjimkou, kdy útočník „budoval vztah“ i několik let. A zatřetí, tím, že útočník má mnoho možností, jak skrývat či maskovat svou totožnost a úmysly díky tomu, že kontakty a komunikace probíhají online s využitím techniky. Je velmi snadné ke své prezentaci užívat staženou fotku z internetu, přikrášlit si profil a prezentovat se v úplně jiném světle. Také z toho důvodu se kybergrooming někdy překládá jako „krášlení“.⁷⁵

⁷³ Ghyslain Raza (Kanada, 2003). In *E-Bezpečí* [online]. 14. leden 2019 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/72-kazuistiky/1423-ghyslain-raza-kanada-2003>>.

⁷⁴ BĚLÍK, V., HOFERKOVÁ, S., KRAUS, B., kol. *Slovník sociální patologie*. Praha: Grada, 2017. s. 44.

⁷⁵ Kybergrooming: Co je to kybergrooming? In *Nebud' obět'* [online]. © 2010-2021 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>>.

Mezi nejvíce rizikovou skupinu spadají děti a mládež přibližně ve věku jedenáct až sedmáct let, a to především dívky. Mnoho současných komunikačních platforem má propracovaný systém sociálních vazeb, který tvoří iluzi kamarádství a bezpečí a tím ve svém důsledku kybergrooming usnadňuje. Děti a mládež jsou k manipulaci náchylnější zejména proto, že dosud nemají plně rozvinuté sociální dovednosti a mají nedostatek životních zkušeností.⁷⁶

Faktory, které zvyšují riziko, že se dítě stane obětí kybergroomingu jsou zejména tyto: nízká sebeúcta a sebedůvěra, emocionální problémy, nouzové životní podmínky, špatné rodinné vztahy, přehnaná naivita a důvěřivost, dospívající věk a s tím spojená touha sdílet intimitu a sexualitu. Riziko také stoupá s množstvím času, který tyto mladí uživatelé na internetu tráví a tím více, pokud zde jenom tzv. pasivně netráví čas, ale cíleně vyhledávají nové kontakty či přátelství či dokonce o hledání svých budoucích partnerů.⁷⁷

Profil útočnicka v kybernetickém prostoru je velmi variabilní. V drtivé většině (až 95 % případů) oběť svého pachatele zná a je na něm závislá. Nebývá výjimkou, když jde o rodinného známého. Převažují osoby, které většiny útočníků byl diagnostikován patologický zájem o děti.⁷⁸

Realita ohledně nebezpečí, které čeká na dospívající děti na internetu, byla velice názorně veřejnosti představena v dokumentárním filmu *V síti* v roce 2020 od režisérů Víta Klusáka a Barbory Chalupové. Původně mělo jít o krátký psychosociální experiment poukazující na nebezpečí online komunikace, nicméně realita překvapila nejen režiséry ale i policii a další orgány, které s tímto tématem přicházejí do styku. Ukázalo se, že virtuální predátoři se často skrývají za falešným dětským profilem, aby se tak snáze k oběti přiblížili a získali si důvěru. S využitím triků uvedených výše sledují klasický scénář. Vylákání diskreditační selfie, vydírání, snaha o domluvení reálné schůzky. Překvapením scénáristů a následně i diváků bylo zejména neočekávané enormní množství kontaktů a cíleného komunikování, a to ihned po zveřejnění nového

---

⁷⁶ KOPECKÝ, K. Kybergrooming: nebezpečí kyberprostoru In *E-NEBEZPEČÍ PRO UČITELE* [online]. Olomouc : Net University, 2010 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z WWW: <http://lms.e-nebezpeci.cz/unifor/loadFileMSSQL.php?file_id=D6407B21-C6CA-46F4-8991-8AE7B8B47478>.

⁷⁷ KOPECKÝ, K. Kybergrooming: nebezpečí kyberprostoru In *E-NEBEZPEČÍ PRO UČITELE* [online]. Olomouc : Net University, 2010 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z WWW: <http://lms.e-nebezpeci.cz/unifor/loadFileMSSQL.php?file_id=D6407B21-C6CA-46F4-8991-8AE7B8B47478>.

⁷⁸ KOPECKÝ, K. Kybergrooming: nebezpečí kyberprostoru In *E-NEBEZPEČÍ PRO UČITELE* [online]. Olomouc : Net University, 2010 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z WWW: <http://lms.e-nebezpeci.cz/unifor/loadFileMSSQL.php?file_id=D6407B21-C6CA-46F4-8991-8AE7B8B47478>.

profilu dětského účastníka sociální sítě.⁷⁹ Jak následně uvádí pan Karban ve svém článku, celkově tento mimořádně úspěšný dokument odhalil 2458 sexuálních predátorů, kteří hlavní protagonistky filmu oslovovali. Případy sexuálního obtěžování následně začala intenzivně šetřit policie. Většina odhalených predátorů dostala podmínku, přičemž nejčastějším obviněním bylo nedovolené navazování kontaktu s dítětem, šíření pornografie nebo sexuální nátlak.⁸⁰

Kybergrooming a právo

Podobně jako v případě kyberstalkingu, se i zde doporučuje poškozeným obrátit se s žádostí o pomoc na Policii ČR a to co nejdříve po zjištění podezřelé komunikace dítěte s neznámou osobou. Může se jednat o trestný čin – je možno využít ustanovení dle § 193b zákona č. 40/2009Sb., trestního zákoníku – Navazování nedovolených kontaktů s dítětem.⁸¹

Kazuistika

„Vrátný Pavel Hovorka přes služební internet vyhledával mladistvé chlapce ze sociálně slabšího prostředí, zjišťoval jejich zájmy a sliboval jim peníze nebo splnění jejich přání za to požadoval jejich nahé fotografie. Pomocí fotografií a prozrazením jejich sexuálního zaměření pak chlapce vydíral a nutil k orálnímu či análnímu sexu. Svou první oběť získal tak, že jí v červenci roku 2005 namluvil, že vyhrála soutěž „Dítě VIP“. Odměnou byl pobyt v Praze v jeho vrátnici, kde chlapce původem z dětského domova znásilnil. Hovorka využíval k seznamování internetové servery, nejdříve chatoval, pak telefonoval, následovalo pozvání oběti k němu do práce. Soud uznal Hovorku vinným celkem ze sedmi případů pohlavního zneužívání, třinácti případů vydírání. Navíc také ohrožování výchovy mládeže a ze svádění k pohlavnímu styku. Hovorka byl odsouzen na 8 let vězení.“⁸²

---

⁷⁹ V síti. In *Česká televize* [online]. © 1996–2021 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z WWW: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/12360773574-v-siti/21856227079>>.

⁸⁰ KARBAN, F. Jak skončili sexuální predátoři z filmu V síti. In *Seznam zprávy* [online]. 13. 3. 2021 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z WWW: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/jak-skoncili-sexualni-predatori-z-filmu-v-siti-146775>>.

⁸¹ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-461.

⁸² Případy kybergroomingu I. In *E-Bezpečí* [online]. 14. únor 2009 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kybergrooming/33-112>>.

3.3.5 Sexting

Sexting jako relativně nový fenomén je datován cca od r. 2005. Označení vzniklo spojením slov sex a texting a jde tedy o elektronické rozesílání zpráv se sexuálním obsahem, ať už se jedná o zprávy textové, fotografie či videozáznam. V prostředí České republiky je každý případ sextingu řešen individuálně. Někdy se jedná „jen“ o přestupek, jindy již o trestný čin. Dokonce lze určité případy řešit občanskoprávní cestou.⁸³

Na výši rizika takového počínání poukazuje např. Roman Máca ve svém online článku: „*Sexting může být velmi nebezpečný, protože takto poskytnutý obsah může být zneužit, a to ať už v rámci nepodařeného vztahu, nebo i osobou, která vyloženě s dítětem komunikuje s cílem získat takový materiál.*“ Zdůrazňuje, aby děti za žádnou cenu nikomu svůj erotický obsah neposílaly, na různé nabídky o zaslání takového obsahu nereagovaly a důsledně si chránily své soukromí. Jak dále uvádí, existuje více motivací, které mohou dítě k zaslání svého erotického obsahu přivést. Může jít o „protislužbu“ ve snaze zhlédnout erotický obsah protistrany. Nebo také – je to jedna ze „snadných cest“, jak rychle získat peníze. Že na takovou nabídku (výdělek „pokud se nestydíš“) pozitivně reaguje až jedna pětina dětí, potvrdil např. výzkum společnosti Seznam.cz.⁸⁴

S problematikou sextingu velice těsně souvisí téma dětské pornografie, která je definována jako jakékoliv vizuální zobrazení sexuálně explicitního chování dětí a mládeže do osmnácti let. Jsou situace, kdy oběť sama materiály vytvoří a zašle, ale lze je získat i bez jejího souhlasu, např. vzdáleným ovládním kamery počítače oběti. Webkameru lze proto označit za nebezpečné oko do soukromí lidí, tím spíše, že oběť netuší, že je natáčena a sledována. Mezinárodní asociace internetových horkých linek (INHOPE), která slouží k nahlašování závadného obsahu na internetu, uvádí ve svých zprávách zajímavé statistické údaje. Např. že již v r. 2008 bylo hlášeno více než sto tisíc webových stránek nabízejících dětskou pornografii nebo že denně je s tímto obsahem posláno až dva a půl miliardy emailů (což je 8 % veškerých emailů). Snadnost, jak se děti mohou dostat k závadnému obsahu či nebezpečným stránkám ilustruje např. fakt, že mnoho jmen a postav, které děti znají (typu Pokémon, Action men...), vedou po jejich vyhledání v prohlížeči přímo na nebezpečné stránky.⁸⁵

---

⁸³ Co je sexting In *Sexting* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné na WWW: <www.sexting.cz>.

⁸⁴ Děti a rizika sociálních sítí. In *Šance dětem* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné na WWW: <https://sancedetem.cz/deti-rizika-socialnich-siti>.

⁸⁵ HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha: Triton, 2012, s.59-60.

Sexting a právo

Přestože sexting není zákonem definován jako trestná forma jednání, souvisí s řadou trestných činů, či je jejich nedílnou součástí. Může jít např. o tyto trestné činy dle zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník:

- § 185 - znásilnění,
- § 186 - sexuální nátlak,
- § 187 - pohlavní zneužití,
- § 191 - šíření pornografie,
- § 192 - výroba a nakládání s dětskou pornografií,
- § 193 - zneužití dítěte k výrobě pornografie,
- § 193a - účast na pornografickém představení,
- § 193b - navazování nedovolených kontaktů s dítětem,
- § 201 - ohrožování mravní výchovy mládeže,
- § 202 - svádění k pohlavnímu styku,
- § 354 - nebezpečné pronásledování.⁸⁶

Při rozhodování, zda daný materiál lze označit za dětskou pornografii, je vždy důležité stanovisko Policie a zejména soudních znalců z řad dětských lékařů a dalších specialistů.⁸⁷

Kazuistika

„Na začátku tohoto příběhu stála sedmnáctiletá studentka Gábina s malou skupinkou kamarádů. Čím přesně se nechala vyhecovat, to se nepodařilo vypátrat, každopádně kvůli něčemu se nechala svým kamarádem natočit, jak masturbuje na školní lavici. Přihlíželo tomu všehovšudy sedm lidí a k nikomu jinému se to nemělo dostat, jenže někdo z dotyčných neudržel jazyk za zuby a o existenci videa se začalo ve škole mluvit. Tvůrce videa odmítal pornosnímek komukoliv dalšímu poslat, tak si jeden ze spolužáků vytvořil fiktivní komunikaci s Gábinou, podle které mu bylo dovoleno si video zkopírovat. Autor videa zfalšované komunikaci uvěřil a video nasdílel. Podvodník (spolužák zmíněných aktérů) začal následně Gábinu vydírat a chtěl po ní sex i peníze za to, že video nezveřejní. Gábina na to nepřistoupila, a tak se video objevilo na internetu. Všichni aktéři byli potrestáni dvojkou z chování a podmíněnými tresty za výrobu a šíření dětské pornografie. Gábiny si navíc začal všimát bulvár a zveřejňovat další její

⁸⁶ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-461.

⁸⁷ Sexting a právo In *Sexting.cz* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <www.sexting.cz>.

choulostivé materiály. Jestli je poskytovala dobrovolně nebo ne, o tom se můžeme jen dohadovat. Jisté však je, že pověst amatérské pornoherečky už ze sebe nesetřese a bude jí dost komplikovat jak další studium a hledání práce, ale především osobní a rodinný život.“⁸⁸

3.3.6 Další riziková chování v online světě

Mimo doposud popisované formy kyberkriminality existují pro uživatele kybersvěta i další rizika s ohledem na to, jak se v tomto světě prezentuje a chová. Např. už jen napsáním nevhodných komentářů, příspěvků, lze naplnit skutkovou podstatu některých níže uvedených trestních činů. Jak upozorňuje příspěvek Policie ČR na sociální síti: „virtuální svoboda a anonymita uživatelů má i na sociálních sítích právní rámec a hranice. Svým příspěvkem či jen komentářem můžete naplnit skutkovou podstatu hned několika paragrafů trestního zákoníku. Myslete na to, než napíšete nějaký ten „jed“ - děkujeme!“⁸⁹

Tentýž příspěvek pak uvádí tyto paragrafy zákona č. 40/2009Sb., trestního zákoníku:

- § 181 - poškození cizích práv,
- § 184 - pomluva,
- § 345 - křivé obvinění,
- § 355 - hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob,
- § 356 - podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod,
- § 357 - šíření poplašné zprávy,
- § 364 - podněcování k trestnému činu,
- § 365 - schvalování trestného činu,
- § 404 - projev sympatií k hnutí směřujícímu k potlačování práv a svobod člověka.⁹⁰

---

⁸⁸ Reálné případy a dopady sextingu. In *Jdidoklubu* [online]. 27. 2. 2016 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.jdidoklubu.cz/realne-pripady-a-dopady-sextingu-P7027021.html>>.

⁸⁹ Policie ČR. In *Facebook* [online]. 28. 11. 2018 9:52 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z WWW: <<https://www.facebook.com/PolicieCZ/posts/2213220395395360>>.

⁹⁰ ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-461.

4 Prevence rizik

4.1 Úmluva o právech dítěte

Dítě jako každá lidská bytost má svou hodnotu, důstojnost a základní práva. Česká republika podepsala v roce 1989 mezinárodní smlouvu „Úmluva o právech dítěte“⁹¹, v níž se zavázala učinit všechna zákonodárná, správní a jiná opatření pro naplnění jednotlivých článků této úmluvy. Úmluva je založena na čtyřech pilířích, z nichž pro téma této práce je relevantní zejména tento: právo na ochranu – před násilím, vykořisťováním, ponižováním a také právo na ochranu soukromí.⁹²

4.2 Preventivní programy

Minimalizace šikany

Jedním z preventivních programů, který je určen základním a středním školám v ČR a jeho cílem je ukázat pedagogům a školám cestu, jak snižovat šikany mezi dětmi se jmenuje „Minimalizace šikany“. Pilotní fáze z let 2005-2007 dokázala, že program je efektivní a vede ke snižování šikany. Koncept tohoto programu sestává ze dvou fází, první je vzdělávání pedagogů, druhý je společné vytvoření konkrétního programu prevence a řešení šikany v dané škole. Projekt dále vytváří metodické materiály pro školy, rodiče i děti a realizuje různé preventivní kampaně.⁹³

INHOPE

Organizace, jež sdružuje tzv. horké linky v mnoha zemích. Všechny se zasazují o odstraňování závadového a ilegálního obsahu, zejména materiálů zachycujících sexuální zneužívání dětí, z prostředí internetu. Ze statistik vyplývá, že např. 81 % dětských obětí byly dívky, 10 % dětských obětí byla nemluvňata. Co se týká rychlosti reakce, tak v rámci Evropy bylo 97 % závadového obsahu předáno policejním složkám během jednoho dne, 93 % bylo do týdne odstraněno z internetu. Průměrná doba od nahlášení na linku k odstranění z internetu byla tři dny.⁹⁴

---

⁹¹ ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte. In *Sbirka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991, částka 22, s. 502-512.

⁹² HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha: Triton, 2012, s. 150.

⁹³ AISIS. *Minimalizace šikany* [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.minimalizacesikany.cz>>.

⁹⁴ ECKERTOVÁ, L. Sexuální zneužívání dětí online je na vzestupu, vyplývá ze zprávy INHOPE. In *Econnect* [online]. 17.4.2014 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://econnect.ecn.cz/index.stm?x=2402580&apc=ztii2a>>.

Národní centrum bezpečnějšího internetu

Jde o neziskové nevládní sdružení, jehož náplní i smyslem je pomáhat zlepšovat obecné povědomí o hrozbách ve světě online komunikace. Mimo to, že se snaží propagovat odpovědné chování na internetu, rovněž pomáhá dětem, které se v rámci internetové komunikace v nesnázích již ocitly a potřebují pomoc. V jeho působnosti jsou tyto preventivní projekty:

- **Bezpečně online** (www.bezpecne-online.cz) – jde o výchovně vzdělávací stránky, které poskytují dětem, mladistvým, ale i dospělým a pedagogům užitečné informace z oblasti bezpečného užívání internetu.
- **Horká linka** (www.horkalinka.cz) – jedná se o kontaktní centrum pro hlášení nezákonného obsahu na internetu. Hlavním cílem Horké linky je bránit a eliminovat šíření zejména obrazového materiálu, který obsahuje zneužívané děti, rasismus, xenofobii, podporuje šíření drog nebo nabádá k sebepoškození. Pro snazší hlášení závadného obsahu byl vytvořen softwarový nástroj Červené tlačítko (www.cervenetlacitko.cz).⁹⁵

Projekt E-Bezpečí (www.e-bezpeci.cz)

Mapuje a analyzuje nebezpečné praktiky v oblasti elektronické komunikace. Nabízí vzdělávání a podporu v oblasti předcházení a řešení kyberšikany nebo jiných problematických projevů chování na internetu, a to jak pro děti, tak pro vyučující.⁹⁶

Kyberšikana.eu (www.kybersikana.eu)

Jde o projekt dvou studentek, Terezy Ondráčkové a Moniky Vlachové, které vytvořily stránku zaměřenou na prevenci problematického chování na internetu.⁹⁷

Google.cz (www.google.cz/familysafety)

Tyto stránky nabízí tzv. „Centrum bezpečnosti pro rodiče a děti“. Mezi jeho služby patří: hlášení nevhodného obsahu (skrze YouTube či Fotky Google), „Bezpečné vyhledávání Google“, „Bezpečné vyhledávání v telefonu“, „Zámek Bezpečného vyhledávání“ a „Bezpečný režim YouTube“.⁹⁸

⁹⁵ ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha, 2011, s. 16.

⁹⁶ ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha, 2011, s. 16.

⁹⁷ ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha, 2011, s. 17.

⁹⁸ ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha, 2011, s. 17.

5 Doporučené chování na internetu

Mnoho rodičů učí své děti zásady bezpečného a správného chování v reálném světě, např. pravidla bezpečnosti na ulici, slušné a etické jednání atd. Co se týká bezpečného chování v online světě, zde jen málo dospělých dokáže či poskytuje dětem cenné rady, a přitom je této oblasti potřeba věnovat stále více prostoru.⁹⁹

Jak uvádí autoři knihy *Dítě v síti*, je třeba si být vědom skutečnosti, že komunikace ve virtuálním světě internetu vyžaduje stejná pravidla slušného chování jako ta probíhající v realitě. Proto je dětem vhodné vysvětlit, že empatické a upřímné chování v internetovém prostředí je nejen správné, ale z dlouhodobého hlediska také více efektivní.¹⁰⁰

Je doporučeno se řídit např. následujícími radami: Budovat vztahy. Sdílet a šířit dál užitečné věci (zajímavý článek, video či příspěvek). Všimnout si ostatních a pomáhat jim (vyjádřit podporu, poradit). Být opravdový. Chválit, ukázat na pozitivní věci, šířit dobré zprávy. Konstruktivní kritiku doplnit nápadem, radou, řešením. Dávat zpětnou vazbu druhým pomocí „to se mi líbí“. Před zveřejněním příspěvku počkat, znovu si jej přečíst. Sledovat jen účty, které jsou zdrojem klidu, poučení, konstruktivního přístupu.¹⁰¹

5.1 Listina dětských práv na internetu

Se záměrem pomoci dětem používat internet s pocitem bezpečí, svobody a také respektu ze strany dalších uživatelů byla sestavena tzv. Listina dětských práv na internetu. Každému dítěti, které chce trávit čas v kyberprostoru, je doporučováno tuto listinu si přečíst a řídit se jejími doporučeními:

- *„Mám právo bádát, učit se a užívat si na internetu všechny dobré věci pro děti.*
- *Mám právo uchovávat veškeré informace o sobě v tajnosti.*
- *Mám právo na to, aby mne nikdo neobtěžoval a netrápil.*

---

⁹⁹ Ochrana dítěte v online prostředí. In *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2021-01-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rodice/ochrana-ditete-online-prostredi>>.

¹⁰⁰ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá Fronta, 2019. s. 44. Edice flowee.

¹⁰¹ DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti : Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha: Mladá Fronta, 2019. s. 64. Edice flowee.

- *Mám právo ignorovat e-maily a zprávy od lidí, které neznám nebo jim nevěřím.*
- *Mám právo nevyplňovat na internetu žádné formuláře a neodpovídat na otázky.*
- *Mám právo vždy požádat rodiče nebo vychovatele o pomoc.*
- *Mám právo nahlásit každého, kdo se podle mě chová divně či dává divné otázky.*
- *Mám právo necítit se provinile, když se na obrazovce objeví odporné věci.*
- *Mám právo, aby mi lidé na internetu projevovali respekt.*
- *Na internetu mám právo se cítit bezpečně a být v bezpečí.*¹⁰²

5.2 Rady pro bezpečné používání internetu

V různé literatuře, na webových stránkách, ve školách, časopisech apod. lze nalézt různá doporučení, jejichž dodržování by mělo vést k větší bezpečnosti dětí při užívání internetu. Neexistuje jeden univerzální seznam, i když hlavní body či rady bývají v takovýchto doporučeních hodně podobné. Pro ilustraci jsou níže uvedena doporučení ze dvou internetových stránek:

- Zvážit, zda je nutné zveřejnit své telefonní číslo či adresu.
- Neposílat nikomu svou fotografii, obzvláště ne intimní.
- Držet svá přístupová hesla v tajnosti, nesdílet blízkým osobám.
- Neodpovídat na neslušné, hrubé či vulgární maily či vzkazy.
- Nedomlouvat si schůzku přes internet, aniž by o tom věděl někdo další.
- Nevěřit každé informaci na internetu, být kritický.
- Nebát se kdykoli komunikaci ukončit v případě nezájmu.
- Nepublikovat informace o místě pohybu, o opuštění domu apod.
- Při používání webové kamery být zvláště obezřetný.
- Podmínky používání daných služeb si vždy přečíst.
- Opuštit webovou stránku, pokud jsou na ní šokující obrázky či videa.
- Svěřit se dospělému, pokud tě stránky uvedou do rozpaků nebo vyděsí.
- Nedávat šanci virům.
- Neotvírat přílohy zprávy, která přišla z neznámé adresy.^{103,104}

¹⁰² Pomoc In *Nebud' obět'* [online]. © 2010-2021 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.nebudobet.cz/?cat=pomoc&page=listina>>.

¹⁰³ Rady pro bezpečnou online komunikaci. In *Bezpečný internet* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/on-line-komunikace/bezpecna-komunikace.aspx>>.

Minimalizace rizika kyberšikany

Jak vysvětluje pan Martínek, prevence před následky kyberšikany tkví zejména v osvětě a v pochopení / znalosti toho, jak online svět vnímat, co je a zároveň není potřeba dělat / jak reagovat. Zároveň doporučuje znalost již výše uvedené „Listiny dětských práv na internetu“.¹⁰⁵

Minimalizace rizika kyberstalkingu

Co se týká ochrany a předcházení kyberstalkingu, doporučuje se mimo dodržování obecných pravidel bezpečného užívání internetu také důsledně zvažovat, jaké informace o sobě sdělovat na sociálních sítích, a to zejména mimo okruh přátel. Jak je následně doporučováno, v případě, že se oběť počíná cítit ohrožena chováním stalkera, je nutné se obrátit s žádostí o pomoc na Policii ČR. Taktéž je kriticky důležité veškeré zprávy a další případný materiál (fotografie, videozáznam útočníka) uschovat pro účel důkazu.¹⁰⁶

5.3 Netiketa

Jde o celosvětově užívaný pojem, který značí etiketu v online prostředí neboli zásady (slušného) chování na internetu. Ani zde neexistuje jeden konkrétní ucelený seznam. Podobně jako v případě klasické etikety, i zde se jedná o doporučení, jež nejsou právně vymahatelná, pouze mají však pomoci k přívětivému a přátelskému online prostředí.¹⁰⁷

Jeden z příkladů netikety lze nalézt na stránkách Bezpečně online:

1. *„Nezapomínej, že na druhém konci jsou lidé a ne počítač. To, co napíšeš do počítače, bys možná do očí nikdy nikomu neřekl.“*
2. *Běžná pravidla slušnosti z běžného života platí i na internetu. Co je nevhodné v obvyklém životě, je samozřejmě nevhodné i na internetu.*
3. *Když si píšeš s nějakým cizincem, snaž se taktně zjistit, s kým mluvíš. Na internetu můžeš potkat lidi z celého světa, a v každé zemi platí trochu jiná morálka. Co je*

---

¹⁰⁴ Sexting, šikana či kyberstalking. Internet je nebezpečné hřiště. In *Novinky* [online]. 6.2.2018 [cit. 2021-03-14] Dostupné z WWW: <<https://www.novinky.cz/internet-a-pc/clanek/sexting-sikana-ci-kyberstalking-internet-je-nebezpecne-hriste-40059840>>.

¹⁰⁵ MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha: Grada, 2015, s. 171.

¹⁰⁶ Kyberstalking. In *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kyberstalking>>.

¹⁰⁷ RECMANOVÁ, A. *Pravidla netikety* [online]. 30. 11. 2017 [cit.2021-03-21]. Dostupné z WWW: <<https://medium.com/edtech-kisk/pravidla-netikety-ea92f7c3e58b>>.

dovolené na americkém chatu, se nemusí tolerovat na arabském internetu, a to platí o všech podobných skupinách. O politice, náboženství, intimních věcech a o podobných delikátních záležitostech proto diskutuj opatrně a v mezích slušnosti. Snadno bys mohl někoho urazit.

- 4. Ber ohled na druhé. Ne každý má tak dobré internetové připojení jako ty. Někteří se připojují z domu přes vytáčené připojení a draze za to platí. Neposílej proto zbytečně velké e-mailové zprávy a přílohy se snaž komprimovat. Při posílání velkých obrázků např. na diskusní server využívej funkci náhledu obrázku.*
- 5. I když píšeš bez diakritiky, snaž se psát srozumitelně. Ať ten, komu píšeš, ví, že ti na něm záleží.*
- 6. Nebuď grobián, nerozesílej žádné lži ani polopravdy nebo soukromé informace o někom druhém.*
- 7. V diskuzi pomáhej. Když má někdo v diskuzi nějaký problém, odpověz mu, pokud znáš odpověď. Příště zase někdo jiný pomůže tobě. Platí zásada: „Napřed poslouchej, pak piš.“*
- 8. Respektuj soukromí jiných. Pokud ti omylem přišla zpráva, která ti nepatří, smaž ji a odesílatele slušně upozorni na chybu.*
- 9. Nezneužívej svou moc nebo své vědomosti. Pokud jsi správce serveru, máš sice přístup k poště ostatních, ale nemusíš ji neustále kontrolovat jenom tak z nudy, když umíš hackovat, nemusíš to pořád zkoušet.*
- 10. Odpouštěj ostatním chyby. I ty je děláš. Nevysmívej se jim a nenadávej na ně.*
- 11. Nešiř hoaxy. Zahlcují internet. Pokud ti přijde hoax, slušně upozorni jeho odesílatele, že takové chování je nevhodné.*
- 12. Nerozesílej spam a reklamu.*
- 13. Neporušuj autorská práva. “¹⁰⁸*

---

¹⁰⁸ Netiketa. In *Bezpečně online* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://bezpecne-online.saferinternet.cz/surfuj-bezpecne/komunikace-se-svetem/item/53-netiketa>>.

6 Pomoc v nouzi

Linka pomoci (www.pomoconline.cz)

Jde o krizové centrum, které pomáhá dětským obětem internetové kriminality. Linku provozuje Národní centrum bezpečnějšího internetu.¹⁰⁹

Linka Bezpečí (www.linkabezpeci.cz)

Linka určena pro pomoc dětem a mládeži v krizových životních situacích. Proto pomáhá řešit problémy dětem, které pociťují znepokojení a ohrožení během prohlížení webových stránek, při chatování a hraní her anebo jsou obtěžováni prostřednictvím mobilu nebo jiných komunikačních médií.¹¹⁰

Projekt E-Bezpečí (www.e-bezpeci.cz)

Projekt zmíněný již v kapitole Prevence rizik, poskytuje rovněž službu internetové poradny.¹¹¹

Policie ČR (tel. č. 158)

Je důležité nebát se kontaktovat policii. Čím dříve dojde k ohlášení, tím dříve může být věc vyřešena a případný pachatel dopaden.¹¹²

---

¹⁰⁹ ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha, 2011, s. 17.

¹¹⁰ Internet – Doporučení pro děti. In *Myprovas* [online]. © 2021 15.9.2015 [cit. 2021-01-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.myprovas.cz/internet-doporuceni-pro-deti/>>.

¹¹¹ ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha, 2011, s. 16.

¹¹² Internet – Doporučení pro děti. In *Myprovas* [online]. © 2021 15.9.2015 [cit. 2021-01-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.myprovas.cz/internet-doporuceni-pro-deti/>>.

7 PRAKTICKÁ ČÁST – Výzkum

7.1 Dotazníkové šetření

Cílem výzkumné části bylo zjistit konkrétněji, jak děti rizika internetu vnímají či znají, dále zmapování jejich povědomí o bezpečném chování na internetu a o programech pro pomoc v nouzi, které jsou zde pro ně k dispozici.

Výzkum byl proveden kvantitativní metodou na Základní škole Bratří Čapků v Příbrami. Protože byl cílen na žáky 5 – 9 tříd, byl věkový rozsah dětí 10 až 15 let. Šetření bylo realizováno formou elektronického dotazníku s využitím online aplikace Dokumenty Google. Dotazník obsahoval 18 otázek, z toho bylo 14 uzavřených, 3 polouzavřené a 1 otevřená. Před distribucí dotazníků žákům byl realizován předvýzkum, který byl proveden prostřednictvím dětí autora této práce (dcery – 13 let a syna – 10 let). K dotazníku měli jen jednu připomínku a po jejím zpracování byl dotazník pro ně již srozumitelný a připraven k distribuci. S žádostí o pomoc při realizaci šetření oslovila autor práce ředitelku uvedené školy, paní Mgr. Alenu Mašikovou, které patří za vstřícné jednání i ochotu velké poděkování. O vyplnění dotazníků pak byli následně žáci daných ročníků požádáni svými pedagogy v rámci aktuálně probíhající distanční výuky a současně jim byl skrze aplikaci Microsoft Teams rozeslán odkaz na webovou stránku s dotazníkem. Vyplnění dotazníků bylo žákům prezentováno jako dobrovolné, po rozeslání odkazu pedagogy již nebylo následně kontrolováno. Přestože práce s dotazníkem byla velmi intuitivní, žáci byli pár větami v úvodu dotazníku seznámeni s tím, co mohou čekat a jak jej správně vyplňovat.

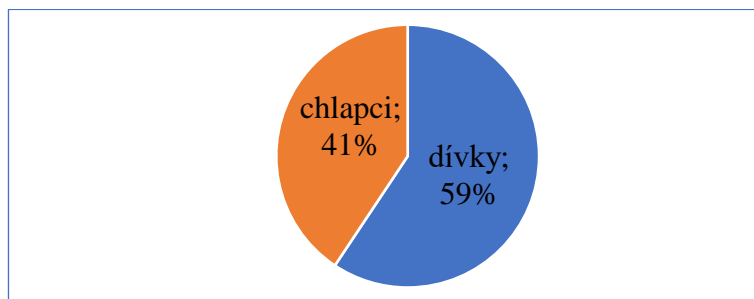
7.2 Prezentace a zhodnocení výsledků

Odpovědi dětí na všechny dotazované otázky jsou rozděleny do několika tematických sekcí a v nich přehledně prezentovány formou tabulek nebo grafů. Rovněž jsou výsledky v každé sekci slovně komentovány, vysvětleny či doplněny o souvislosti.

1. sekce = základní údaje o respondentech

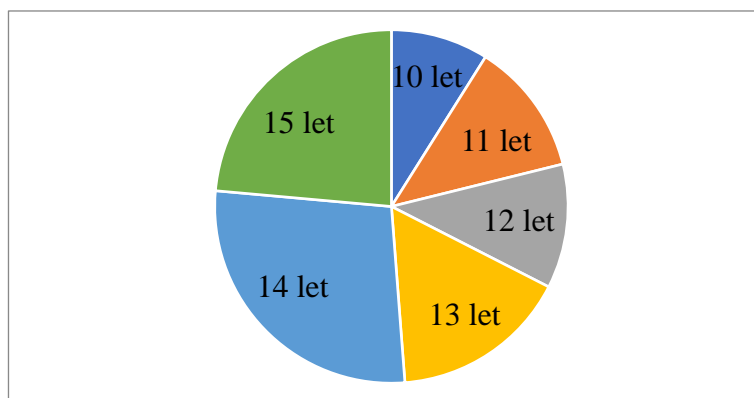
Otázka č. 1: Tvé pohlaví

Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 1¹¹³

Otázka č. 2: Tvůj věk

Graf 2: Vyhodnocení otázky č. 2¹¹⁴

Tabulka 1: Pohlaví a věk respondentů¹¹⁵

Pohlaví	Počet respondentů podle věku						Počet respondentů celkově
	10 let	11 let	12 let	13 let	14 let	15 let	
Dívky	6	5	10	14	20	18	73 (59 %)
Chlapci	5	10	4	6	14	11	50 (41 %)
	9 %	12 %	11 %	16 %	28 %	24 %	

Dotazník na webové stránce vyplnilo a odeslalo ke zpracování celkem 123 žáků, přičemž poměr dívek a chlapců byl 59 % ku 41 %. Za povšimnutí stojí nerovnoměrné zastoupení jednotlivých ročníků respondentů, kdy více než polovina všech vyplněných dotazníků pocházela od dětí ve věku 14 a 15 let. Toto pravděpodobně souvisí s tím, že se jednalo o dobrovolné a pedagogy nekontrolované vyplnění dotazníku, k čemuž bylo nutné přistoupit s ohledem na aktuální společenskou situaci a vládní opatření v rámci

¹¹³ Vlastní zdroj.

¹¹⁴ Vlastní zdroj.

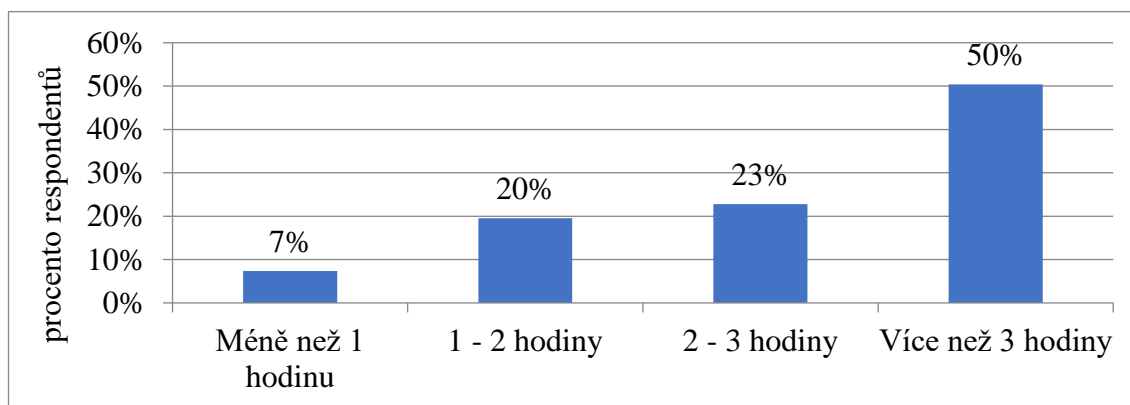
¹¹⁵ Vlastní zdroj.

nařízení k COVID-19. Pravděpodobně se zde projevila větší samostatnost a zodpovědnost starších žáků v kombinaci s tím, že i téma jako takové pro ně mohlo být zajímavější. Celkově však počet odpovědí byl dostatečný pro účel výzkumu.

2. sekce = používání internetu

Otázka č. 3: Kolik hodin denně trávíš na internetu (mimo školní výuku)?

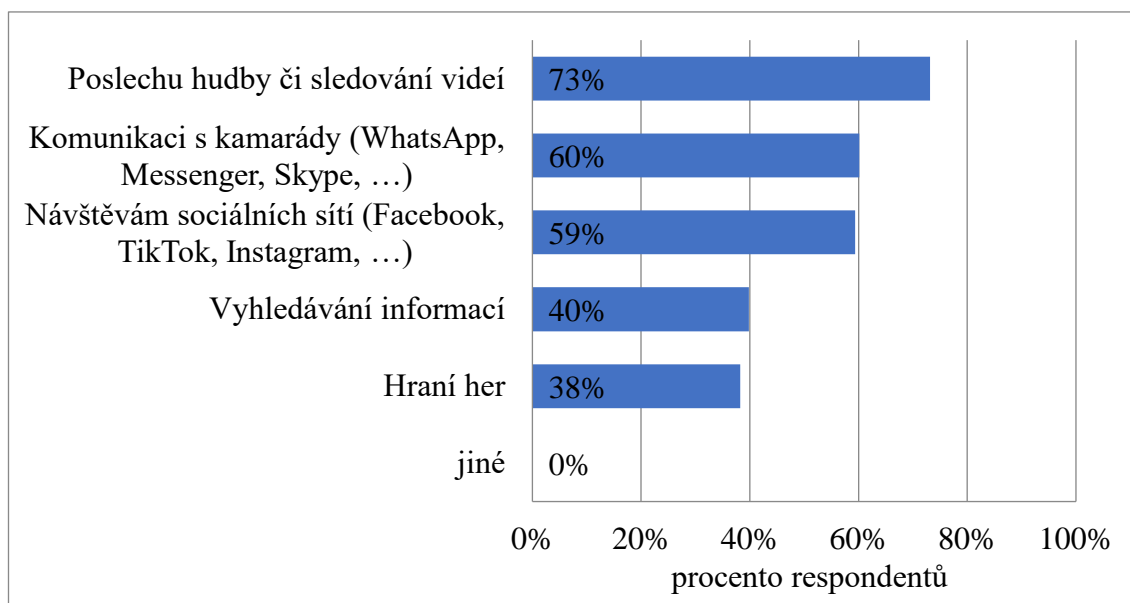
Graf 3: Vyhodnocení otázky č. 3¹¹⁶

Více než 50 % dotazovaných dětí uvedlo, že tráví na internetu denně více než tři hodiny, a to není započítána doba jejich aktuálně probíhající distanční online výuky. Naopak méně než jednu hodinu denně uvedlo jen 7 % dětí.

Otázka č. 4: K jaké činnosti internet nejvíce používáš (mimo školní výuku)?

Graf 4: Vyhodnocení otázky č. 4¹¹⁷

¹¹⁶ Vlastní zdroj.

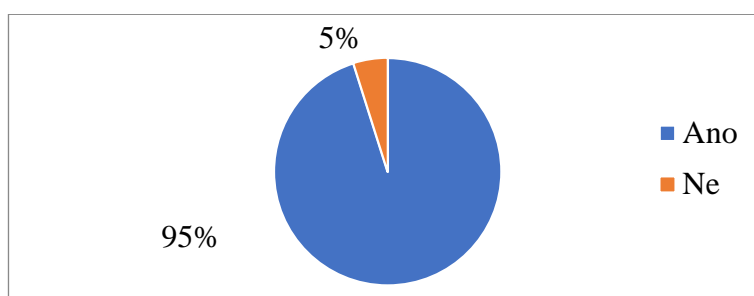
¹¹⁷ Vlastní zdroj.

V otázce, jaká je jejich nejčastější online aktivita, měly opět možnost zvolit více možností. První příčku obsadila možnost „sledování videí a poslech hudby“ (70 % dětí). Druhou nejčastější odpovědí byla „komunikace s kamarády“ a „užívání sociálních sítí“. Možnost hraní her anebo cílené vyhledávání informací uvedlo asi 40 % dětí.

3. sekce = obecné povědomí o rizicích internetu

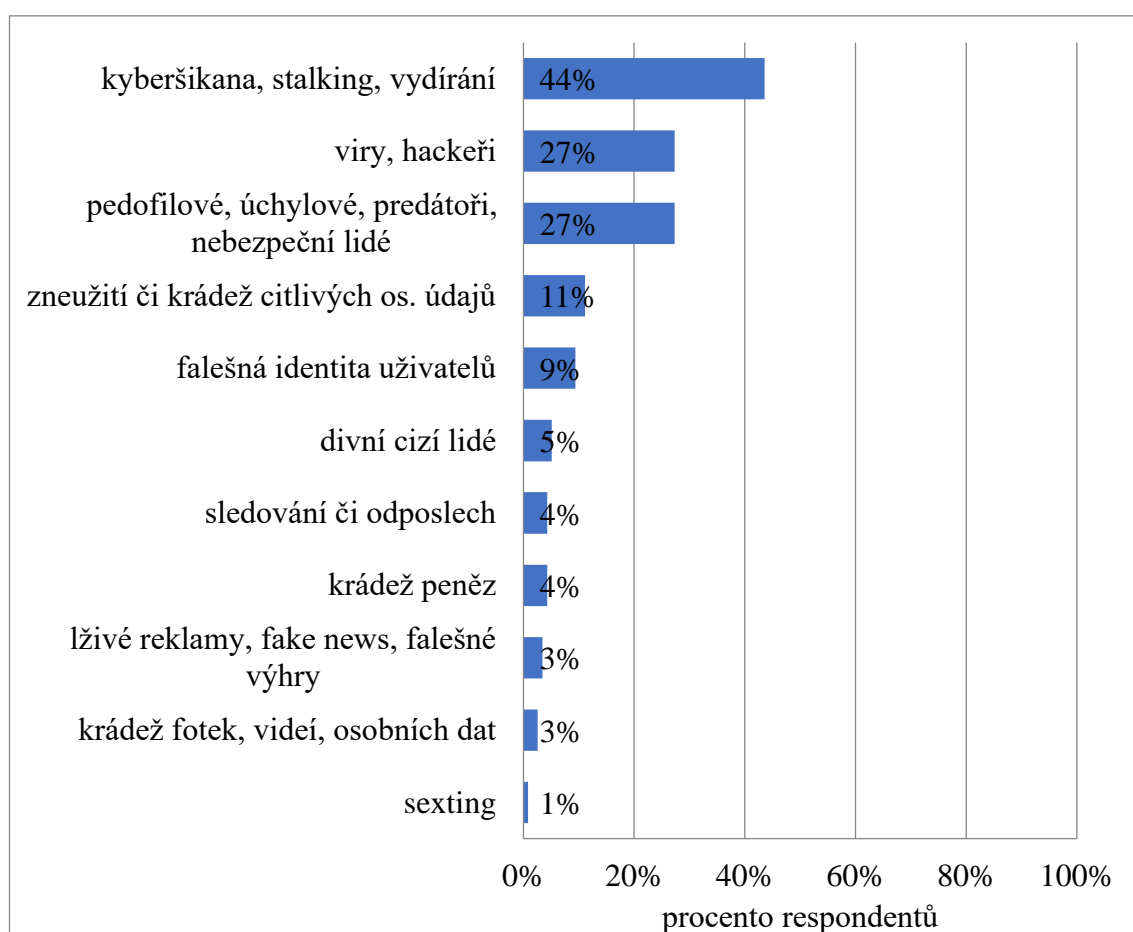
Otázka č. 5: Víš o tom, že na internetu na nás číhají i různá nebezpečí?

Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 5¹¹⁸

Otázka č. 6: Pokud ano, dokážeš některá nebezpečí napsat?

Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 6¹¹⁹

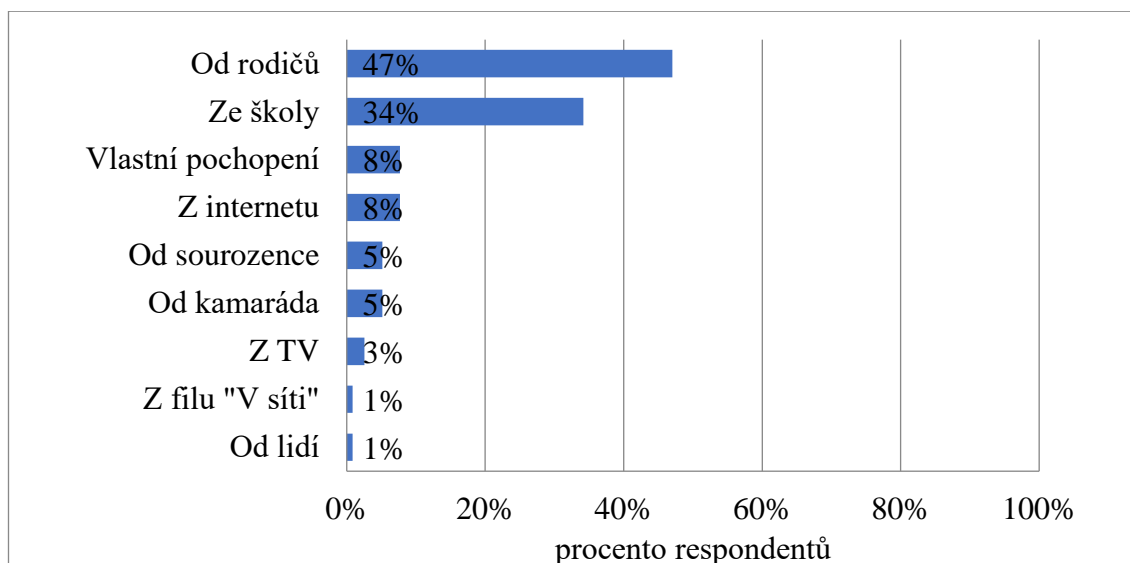

¹¹⁸ Vlastní zdroj.

¹¹⁹ Vlastní zdroj.

Otázka č. 7: Pokud ano, odkud ses o nebezpečích na internetu dozvěděl/a?

Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 7¹²⁰

Otázky č. 5 – 7 měly za cíl zjistit základní povědomí dětí o existenci rizik na internetu. Ukázalo se, že drtivá většina respondentů (95 %) si je vědoma toho, že na internetu existují pro dětské uživatele nebezpečí a rizika.

Na vypisovací otázku, jaká nebezpečí to mohou být, bylo nejčastější odpovědi „kyberšikana, vydírání či stalking“ (44 % dětí). Druhou příčku obsadila odpověď „viry či útok hackerů“ současně s „predátory, pedofily a nebezpečnými lidmi obecně“. Všechny ostatní odpovědi měly zastoupení menší než 10 % (např. ztráta osobních údajů, rizika falešných identit uživatelů, sledování, odposlechy, falešné výhry či krádež fotografií a dat). Za povšimnutí stojí problematika sextingu, kterou uvedl jen jeden respondent, což může souviset s tím, že toto riziko nevnímají děti jako významné nebo si na něj nevzpomněli či upřednostnili jiné.

Co se týká zdroje, odkud se děti o rizicích dozvěděly, tak z průzkumu vyplývá, že nejčastěji to bylo od rodičů (téměř polovina dětí) a ze školy (přibližně jedna třetina). Zbývající možnosti byly v porovnání s těmi prvními dvěma již „nezajímavé“, uvádělo je méně než 10 % dětí.

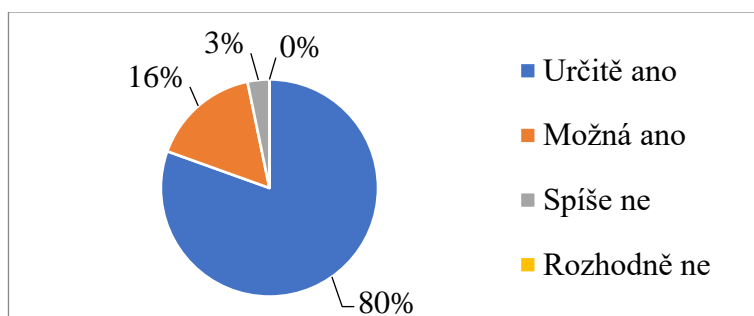
4. sekce = povědomí o konkrétních vybraných rizicích internetu

Otázka č. 8: Myslíš si, že citlivé informace, které o sobě na internetu uvádíme (věk, pohlaví, bydliště, e-mail, tel. číslo) může někdo zneužít proti nám?

¹²⁰ Vlastní zdroj.

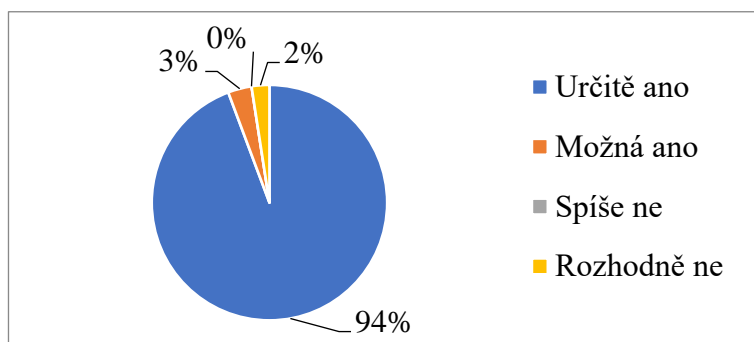

Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 8¹²¹

Otázka č. 9: Myslíš si, že přes internet může někdo někoho šikanovat (obtěžovat, vydírat, zesměšňovat, pomlouvat atd.)?

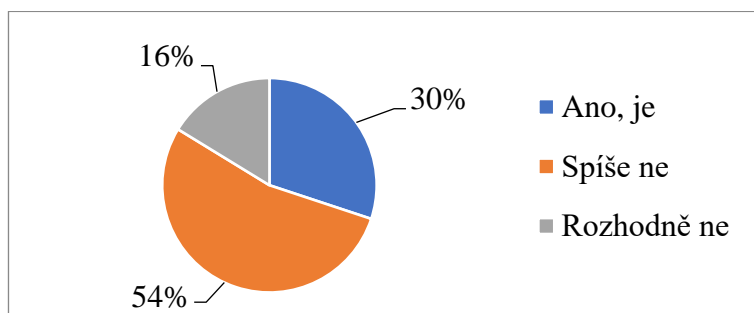
Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 9¹²²

Průzkum ukázal, že riziko zneužitelnosti osobních citlivých údajů i riziko kyberšikany si uvědomuje naprostá většina, v obou případech nad 96 % dětí.

Otázka č. 10: Myslíš si, že je bezpečné hledat nová přátelství přes internet?

Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 10¹²³

V otázce navazování vztahů přes internet jsou děti více benevolentní než u předchozích dvou otázek – až třicet procent dětí jej vnímá jako bezpečné.

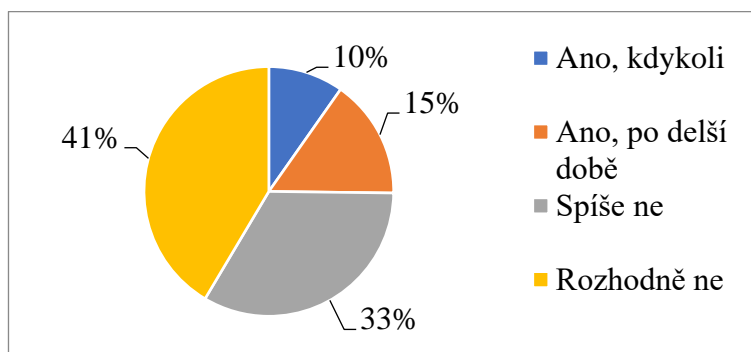
¹²¹ Vlastní zdroj.

¹²² Vlastní zdroj.

¹²³ Vlastní zdroj.

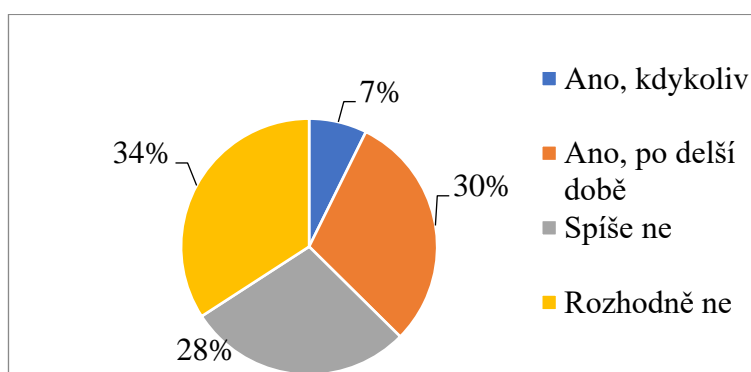
Otázka č. 11: Myslíš si, že je bezpečné člověku, se kterým si dopisuješ, poslat na jeho žádost nějakou svou fotku či videozáznam?

Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 11¹²⁴

Otázka č. 12: Myslíš si, že je bezpečné setkat se osobně s člověkem, se kterým si píšeš/voláš pouze přes internet?

Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 12¹²⁵

Odpovědi na otázky č. 11 a 12 a jejich porovnání ukázalo zajímavé výsledky. Když byly děti dotázány na poslání své fotografie jejich online protějšku, vnímalo to jako bezpečné cca 25 % dětí. Když pak byly dotázány na případnou schůzku s takovým člověkem, vnímalo to jako bezpečné (překvapivě) větší procento dětí (37 %). Vypadá to, jako by děti více zvažovaly poslání svých osobních dat než fyzické setkání se.

Procentní poměr odpovědí „Ano, kdykoliv“ a „Ano, po delší době“ na otázku hypotetické schůzky ukázal a potvrdil jeden zajímavý psychologický fenomén, který zmiňují a ve svých knihách vysvětlují mnozí experti na problematiku kybergroomingu. Souvisí s psychologií dlouhodobých vztahů, a jde o to, že při delším časovém trvání jakéhokoliv (tedy i online) vztahu roste mezi účastníky pocit vzájemné důvěry a iluze bezpečí. Děti začínají být přesvědčené, že svůj protějšek už „dobře znají“. Jak je vidět

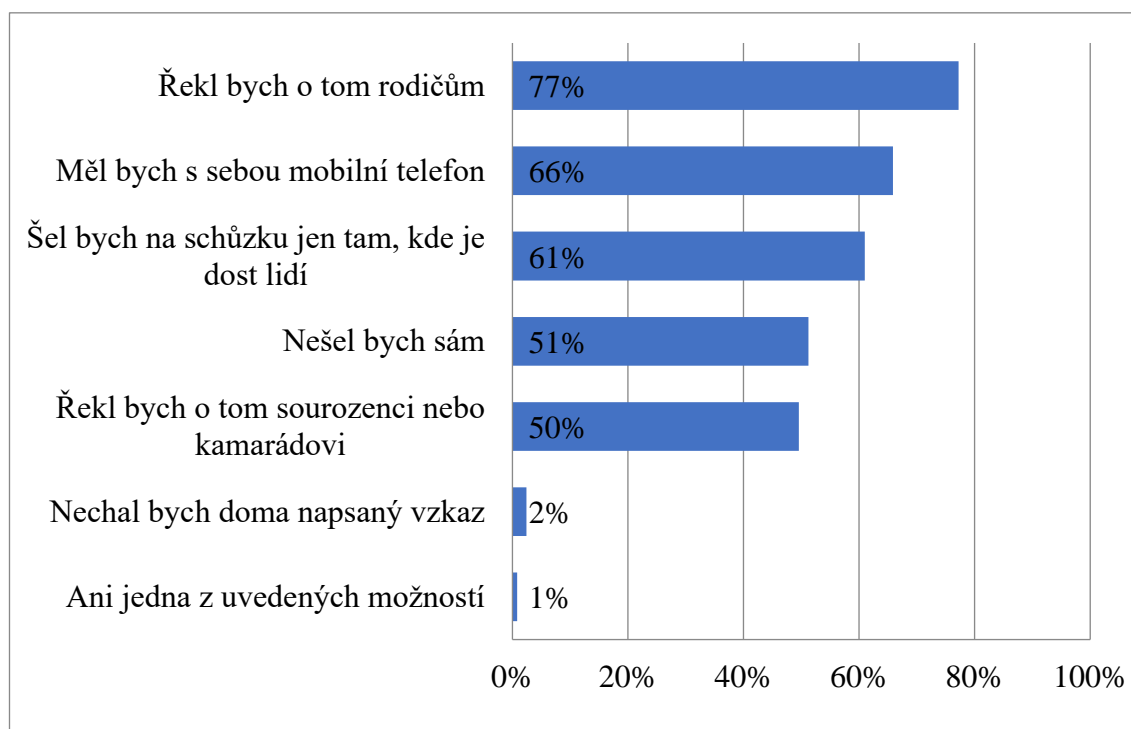
¹²⁴ Vlastní zdroj.

¹²⁵ Vlastní zdroj.

v grafu, zpočátku jsou děti vesměs opatrné (jen 7 % vnímá schůzku jako bezpečnou), ale po delším čase je to již 37 % dětí, které by se nebály na schůzku jít, což je více než pětinašobek.

Otázka č. 13: Jak by ses sám/sama v případě takové schůzky asi zachoval/a?

Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 13.1¹²⁶

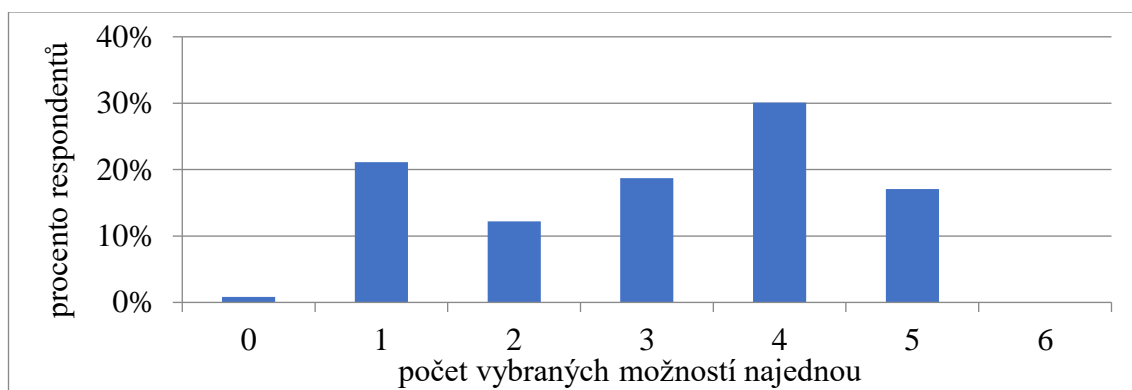

Odpovědi na tuto otázku jsou podstatné, zejména s ohledem na velké procento dětí, které by byly ochotny se s doposud neznámým člověkem setkat. Opět měly děti možnost uvést více možností. Jak lze vyčíst z grafu, u pěti odpovědí uvedla minimálně polovina dětí, že by je v případě schůzky aplikovala. Na prvním místě je „dát vědět rodičům“, což by zvolilo 77 % dětí. Další nejčastější odpovědi byly přítomnost mobilního telefonu (66 %) a realizace schůzky jen na místě, kde je dostatek dalších lidí (61 %). Jeden respondent uvedl, že by neaplikoval ani jednu z nabízených možností.

Při analýze odpovědí bylo také zjištěno (viz Graf 14), že jen malé procento dětí (20 %) zvolilo jen jednu možnost. Naopak se ukázalo, že 78 % dětí zvolilo více než jednu. Vůbec nejčastější variantou (30 % dětí) bylo zaškrtnutí čtyř možností najednou.

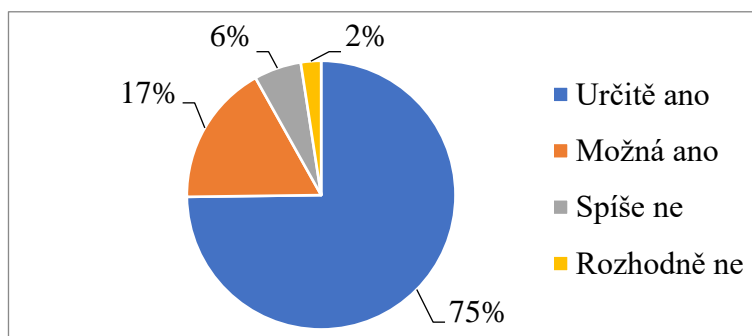
¹²⁶ Vlastní zdroj.

Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 13.2¹²⁷

Otázka č. 14: Myslíš si, že častým používáním internetu se můžeme stát na něm závislími?

Graf 15: Vyhodnocení otázky č. 14¹²⁸

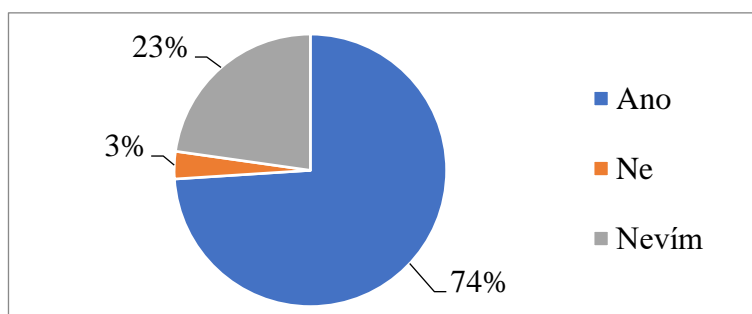

Poslední otázka ze sekce rizik se týkala závislostního chování a zde drtivá většina (92 %) uvedla, že si je takového rizika vědoma a ví o něm.

5. sekce = povědomí o bezpečném používání internetu

Otázka č. 15: Dozvěděl/a ses někdy o nějakých doporučených pravidlech pro bezpečné používání internetu?

Graf 16: Vyhodnocení otázky č. 15¹²⁹

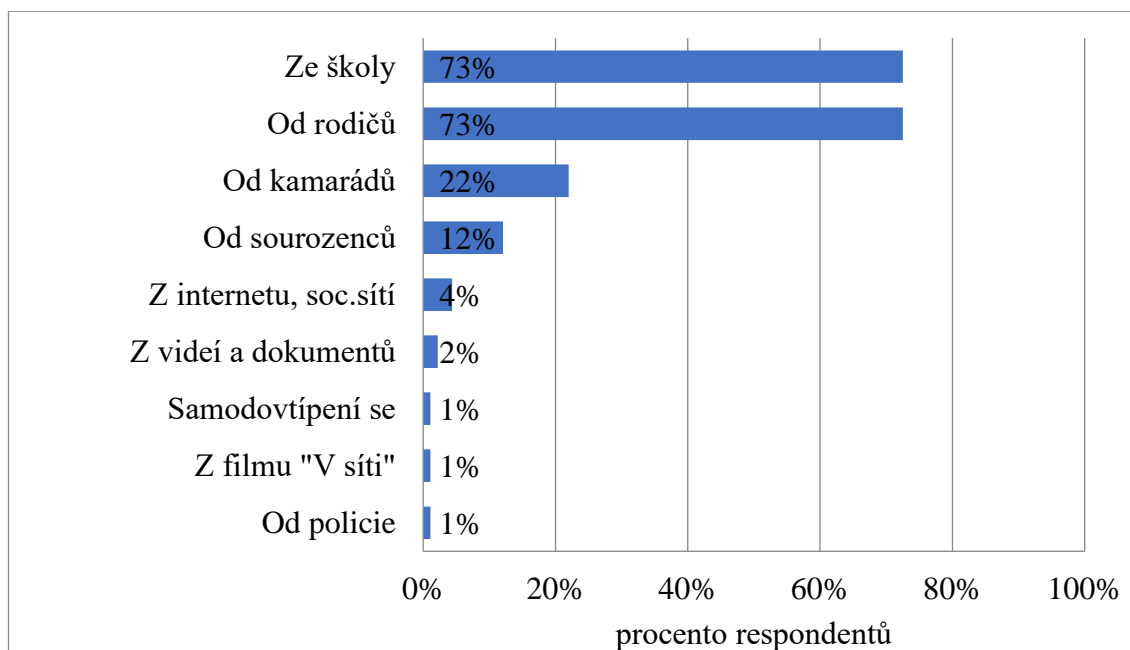
¹²⁷ Vlastní zdroj.

¹²⁸ Vlastní zdroj.

¹²⁹ Vlastní zdroj.

Otázka č. 16: Pokud ses o nějakých pravidlech dozvěděl/a, napiš odkud:

Graf 17: Vyhodnocení otázky č. 16¹³⁰

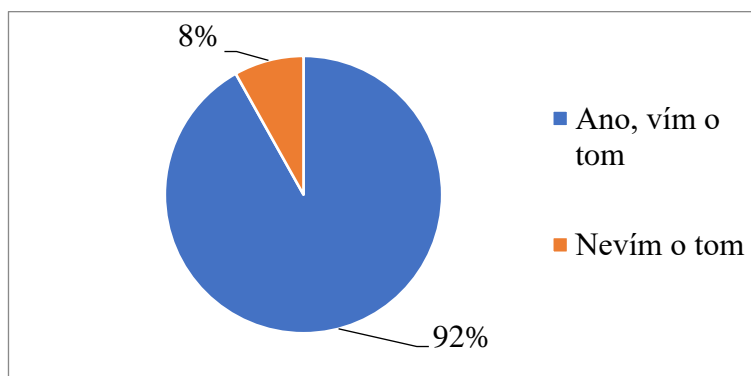

Necelé tři čtvrtiny dotazovaných uvedly, že se o nějakých doporučeních pro bezpečné užívání internetu se již někdy dozvěděly, jen necelá čtvrtina si toho není vědoma nebo si to nepamatuje. Nejčastěji pak děti uváděly, že se o pravidlech dozvěděly od rodičů anebo ve škole. U této otázky měly opět možnost zvolit více možností. Kamarádi či sourozenci byli uváděni podstatně méně, další možnosti zcela okrajově.

6. sekce = povědomí o možné pomoci v nouzi

Otázka č. 17: Víš o tom, že mimo rodinu a školu existují i další možnosti, kde hledat pomoc (E-Bezpečí, Linka pomoci, ...)?

Graf 18: Vyhodnocení otázky č. 17¹³¹

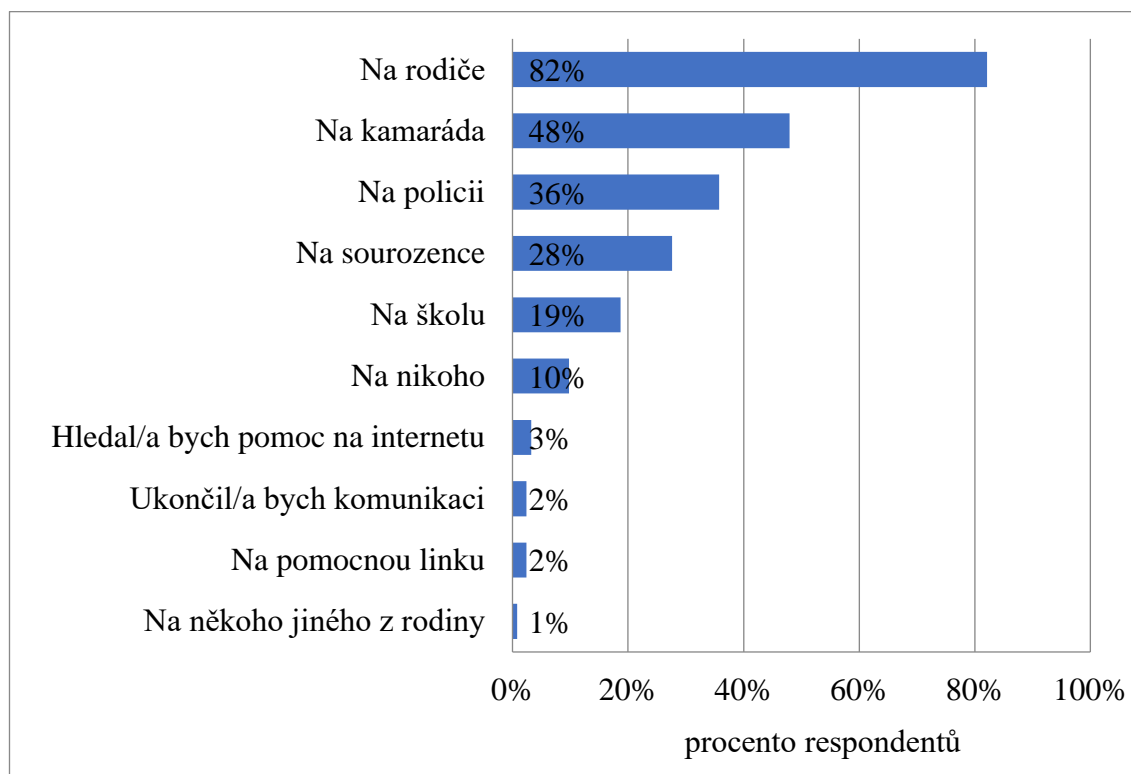
¹³⁰ Vlastní zdroj.

¹³¹ Vlastní zdroj.

Na otázku, zda dítě ví o programech pomoci (mimo rodinu a školu), kam se může obrátit o pomoc v případě potřeby, odpovědělo kladně 92 % dětí.

Otázka č. 18: Kdyby Tebe někdo obtěžoval přes internet, na koho by ses obrátil/a?

Graf 19: Vyhodnocení otázky č. 18¹³²

I v této otázce byla možnost vybrat více možností. Při vzniku nepříjemné situace by největší procento dětí (82 %) hledalo pomoc nejprve u rodičů. Další nejčtenější odpovědi byli kamarádi, policie, sourozenci či škola. Speciální linky pomoci by pak přímo využilo jen 2 % dotazovaných.

¹³² Vlastní zdroj.

Závěr

Používání internetu je dnes každodenní součástí života většiny lidí. Mnohé děti vyrůstají obklopeny množstvím technických zařízení poskytujících různé online služby. Pro děti je typické, že poznávají svět (a tedy i internet) s větší důvěřivostí, ochotou vše ihned používat, a naopak dopředu příliš nezvažují možná rizika. Nejen díky více toxickému prostředí jsou děti z „generace Z“ častěji nesoustředěné, chtějí a musí zvládat mnoho věcí najednou. Svět internetu, který umožňuje často střídání aktivit, jim vyhovuje a je pro ně každodenním prostředkem komunikace se svými nejbližšími. Mnoho dětí proto vykazuje symptomy nadměrného používání internetu. I v případě, že nejde o závislost, má takové chování vliv na zdraví a jejich psychologický vývoj. Některé děti jsou více náchylné k závislostnímu chování (netolismu, nomofobii), ale také k riziku stát se obětí kyberkriminality. Děti také často podceňují otázku ochrany a zneužitelnosti osobních dat. Častý pobyt v kyberprostoru, zejména pak v prostředí sociálních sítí, je pro děti rizikový z mnoha hledisek. Nejde jen o nárůst depresí, klesající schopnost nonverbální komunikace či riziko závislosti, ale zejména o možnost kontaktování tzv. predátorů, kteří zde cílí na dětské oběti. Některé z aplikací jsou vysloveně nebezpečné, podporující v dětech mnoho patologických jevů. Děti jsou v online prostředí internetu vystaveny rizikům kyberšikany, kyberstalkingu či sextingu. Popsání těchto rizik, uvedením souvislostí včetně uvedení skutečných kazuistik je podstatnou částí této práce. Krátce jsou zmíněna i další riziková chování v online světě, která nevedou k přímému ohrožení dětí, ale jimiž se lze také dopustit trestného činu.

Přestože bylo v médiích šířeno již několik skutečných případů z oblasti kyberkriminality (a některé z nich jsou zmíněny i v této práci), povědomí o závažnosti online rizik mezi lidmi bylo nedostatečné. Ukázalo se to krátce po publikování dokumentu „V síti“, který jejich tvůrcům a také široké veřejnosti odhalil do té doby poměrně skrytý svět tzv. predátorů. Většina lidí byla překvapena zejména blízkostí, s níž se tito predátoři mohou ke svým obětem skrze technická zařízení (mobily, notebooky s kamerou, aj.) přiblížit.

Ochrana dětí je zájmem státu a je ukotvena v legislativě. Mimo to existuje několik programů či projektů, které působí v oblasti prevence a svými aktivitami se snaží eliminovat možnost, že se děti stanou oběťmi kybernetické agrese. Jedná se např. o šíření osvěty nebo služby pro hlášení závadného obsahu.

Je důležité pravidelně děti seznamovat s pravidly ke zvýšení bezpečnosti, jako je ochrana jejich osobních údajů, neposílání intimních fotografií či zdravá nedůvěra k novým online „kamarádům“. K tomu, aby si děti správně uvědomily, jak vnímat online svět a jak se správně vyrovnávat s některými jeho specifiky, je dobré je seznámit s tzv. Listinou dětských práv na internetu. Také je vhodné znát tzv. netiketku, což je soubor etických pravidel pro online komunikaci a začít se jejími doporučeními řídit.

Dotazníkové šetření, které autor pro sběr reálných dat realizoval, přineslo o současných dětech ve věku 10-15 let několik poznání. V první řadě se ukázalo, že až nadpoloviční většina z nich tráví denně na internetu opravdu velké množství času. Na druhou stranu jako pozitivní hodnotí autor fakt, že mnoho z nich má velmi dobré povědomí o nejrůznějších rizicích, která s sebou online svět přináší – většina dětí byla sama schopna takových rizik uvést i více. Skvělým zjištěním je poznání, že v případě riskantní situace (jako je např. fyzická schůzka s člověkem, kterého děti znají jen z online světa) se děti „jistí“. Většina z nich by totiž aplikovala více možností najednou, jak bezpečnostní riziko snížit. Dalším pozitivním výstupem šetření je, že velké množství dětí má důvěru ve své rodiče. U otázky, na koho by se obrátily v případě obtěžování přes internet, zvolilo možnost „Na rodiče“ 82 % dětí.

Dotazníkové šetření probíhalo na škole, v níže je problematika kyberšikany a online rizik pravidelně přednášena dětem na druhém stupni. Přínos takového vzdělávání se potvrdil ve výsledcích šetření, protože mnoho dětí uvedlo, že se o rizicích internetové komunikace dozvědělo ze školy. Taktéž povědomí o doporučených bezpečnostních pravidlech získalo mnoho dětí ze školy.

Autor doufá, že používání pravidel pro zvýšení bezpečnosti při online aktivitách se stane přirozeným stále většímu procentu populace. Je žádoucí, aby i děti, navzdory jejich přirozené povaze, přistupovaly k internetové komunikaci více uvážlivěji a byly si vědomy nejrůznějších rizik. V konečném důsledku by takový přístup měl vést ke snížení četnosti případů, kdy se děti stávají obětí kyberagrese či kyberkriminality, což je největší autorovo přání. Autor věří, že tato práce naplnila vytyčené cíle, ale zejména, že pomůže jejím čtenářům k lepší osvětě a orientaci v této problematice.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

1. BĚLÍK, V., HOFERKOVÁ, S., KRAUS, B., kol. *Slovník sociální patologie*. Praha : Grada Publishing a.s., 2017. 120 s. ISBN 8027105994.
2. BURDOVÁ, E. TRAXLER, J. *Bezpečně na internetu*. Praha : Středočeský kraj ve spolupráci se Vzdělávacím institutem Středočeského kraje, 2014, 44 s. ISBN: 978 -80-904864-9-2.
3. CAMPBELL, M., BAUMAN, S. *Reducing Cyberbullying in Schools: International Evidence-Based Best Practices*. [Cambridge (USA)] : Academic Press, 2018. 314 s. ISBN 012811424X.
4. ČERNÁ, A., et al. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem*. Praha : Grada Publishing, a.s., 2013. Psyché, 152 s. ISBN 978-80-247-4577-0.
5. DOČEKAL, D., et al. *Dítě v síti: Manuál pro rodiče a učitele, kteří chtějí rozumět digitálnímu světu mladé generace*. Praha : Mladá Fronta, 2019. 208 s. Edice flowee. ISBN 978-80-204-5378-5.
6. HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha : Triton, 2012. 217 s. ISBN 978-80-7387-545-9.
7. KREJČÍ, M. *Digidetox. Jak na digitální minimalismus*. Praha : Pointa Publishing s.r.o., 2019. 224 s. ISBN 978-80-88335-42-9.
8. MARTÍNEK, Z. *Agresivita a kriminalita školní mládeže*. Praha : Grada, 2015. 2. aktualizované a rozšířené vydání. 192 s. ISBN 978-80-247-5309-6.
9. POLÁKOVÁ, P. *Jak rozvíjet pohyb, emoce a smysly: Pozorné a spokojené dítě*. Praha : Grada, 2019. 176 s. ISBN 978-80-271-0760-5.
10. ROGERS, V. *Kyberšikana: Pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty*. Praha : Portál, 2011. 104 s. ISBN 978-80-7367-984-2.
11. ŠEVČÍKOVÁ, A., et al. *Děti a dospívající online: Vybraná rizika používání internetu*. Praha : Grada Publishing a.s., 2014. 184 s. ISBN 978-80-247-5010-1.

Elektronické zdroje

1. AISIS. *Minimalizace šikany* [online]. [cit. 2021-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.minimalizacesikany.cz>>.

2. BURÝŠEK, J. Fakta: Kybersikanu trestní právo nezná. Objevuje se ale čím dál častěji. In *Seznam zprávy* [online]. 11. 10. 2020 [cit. 2021-03-18]. Dostupné z WWW: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/fakta-kybersikanu-trestni-pravo-nezna-objevuje-se-ale-cim-dal-casteji-123355>>.
3. Co je sexting. In *Sexting* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné na WWW: <www.sexting.cz>.
4. Děti a rizika sociálních sítí. In *Šance dětem* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné na WWW: <<https://sancedetem.cz/deti-rizika-socialnich-siti>>.
5. ECKERTO VÁ, L. Sexuální zneužívání dětí online je na vzestupu, vyplývá ze zprávy INHOPE. In *Econnect* [online]. 17.4.2014 [cit. 2021-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://econnect.ecn.cz/index.stm?x=2402580&apc=ztii2a>>.
6. GDPR. In *GDPR: Obecné nařízení o ochraně osobních údajů* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.gdpr.cz/gdpr/heslo/gdpr/>>.
7. Ghyslain Raza (Kanada, 2003). In E-Bezpečí [online]. 14. leden 2019 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/72-kazuistiky/1423-ghyslain-raza-kanada-2003>>.
8. Internet – Doporučení pro děti. In *Myprovas* [online]. © 2021 15.9.2015 [cit. 2021-01-15]. Dostupné z WWW: <<https://www.myprovas.cz/internet-doporuceni-pro-deti/>>.
9. KARBAN, F. Jak skončili sexuální predátoři z filmu V síti. In *Seznam zprávy* [online]. 13. 3. 2021 [cit. 2021-03-25]. Dostupné z WWW: <<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/jak-skoncili-sexualni-predatori-z-filmu-v-siti-146775>>.
10. KOPECKÝ, K. Kybergrooming: nebezpečí kyberprostoru In *E-NEBEZPEČÍ PRO UČITELE* [online]. Olomouc : Net University, 2010 [cit. 2021-01-02]. Dostupné z WWW: <http://lms.e-nebezpeci.cz/unifor/loadFileMSSQL.php?file_id=D6407B21-C6CA-46F4-8991-8AE7B8B47478>.
11. KOPECKÝ, K. Typologie stalkerů. In E-Bezpečí [online]. 7.duben 2009 [cit. 2021-02-05]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kyberstalking/113-typologie-stalkeru>>.
12. KOPECKÝ, K. Problém zvaný Tik Tok. In E-Bezpečí [online]. 4.leden 2019 [cit. 2021-03-12]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/kyberstalking/113-typologie-stalkeru>>.

- e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevy-spojene-s-online-komunikaci/socialni-site/1403-problem-zvany-tik-tok>.
13. Kybergrooming: Co je to kybergrooming? In *Nebud' obět'* [online]. © 2010-2021 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.nebudobet.cz/?cat=kybergrooming>>.
  14. Kyberstalking. In *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2021-03-16]. Dostupné z WWW: <<https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rizika-online-komunikace/kyberstalking>>.
  15. MIF. Sexting, šikana či kyberstalking: Děti jsou na internetu lovná zvěř. In *Novinky* [online]. 11.2.2020 [cit. 2021-01-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.novinky.cz/internet-a-pc/bezpecnost/clanek/sexting-sikana-ci-kyberstalking-deti-jsou-na-internetu-lovna-zver-40313060>>.
  16. NET UNIVERSITY. *Stalking: Co je stalking a cyberstalking* [online]. [cit. 2021-01-16]. Dostupné z WWW: <<http://www.e-nebezpeci.cz/ke-stazeni/materialy-pro-studium-studie-atd?download=14:prehledovy-list-stalking>>.
  17. Netiketa. In *Bezpečně online* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://bezpecne-online.saferinternet.cz/surfuj-bezpecne/komunikace-se-svetem/item/53-netiketa>>.
  18. NOVOTNÝ, M. Žebříček top 10: Nejoblíbenější sociální sítě. In *Markomu* [online]. 10. června 2020 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z WWW: <<https://www.markomu.cz/nejoblibenejsi-socialni-site>>.
  19. Ochrana dítěte v online prostředí. In *Internetem bezpečně* [online]. [cit. 2021-01-19]. Dostupné z WWW: <<https://www.internetembezpecne.cz/internetem-bezpecne/rodice/ochrana-ditete-online-prostredi>>.
  20. Ochrana osobních údajů na sociálních sítích. In *Bezpečný internet* [online]. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/ochrana-osobnich-udaju.aspx>>.
  21. ONDRÁČKOVÁ, T., VLACHOVÁ, M. Nejznámější případy kybersikany. In *Kybersikana* [online]. 7. ledna 2011 [cit. 2021-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.kybersikana.eu/2011/01/nejznamejsi-pripady-kybersikany.html>>.
  22. Osobní údaje. In *GDPR: Obecné nařízení o ochraně osobních údajů* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.gdpr.cz/gdpr/heslo/osobni-udaje/>>.

23. PEKSA, M. Proč není dobrý nápad používat TikTok. In *Mikuláš Peksa* [online]. 2020-07-28 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z WWW: <<https://mikulas-peksa.eu/proc-neni-dobry-napad-pouzivat-tiktok>>.
24. PÍRKO, M. Závislost na Internetu - bluf, či realita? In *Lupa.cz* [online]. 22.6.2005 [cit. 2021-02-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.lupa.cz/clanky/zavislost-na-internetu-bluf-ci-realita>>.
25. Policie ČR. In *Facebook* [online]. 28. 11. 2018 9:52 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z WWW: <<https://www.facebook.com/PolicieCZ/posts/2213220395395360>>.
26. Pomoc In *Nebud' obět'* [online]. © 2010-2021 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z WWW: <<http://www.nebudobet.cz/?cat=pomoc&page=listina>>.
27. Případy kybergroomingu I. In *E-Bezpečí* [online]. 14. únor 2009 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/rizikove-jevyspojene-s-online-komunikaci/kybergrooming/33-112>>.
28. Rady pro bezpečnou online komunikaci. In *Bezpečný internet* [online]. [cit. 2021-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/on-line-komunikace/bezpecna-komunikace.aspx>>.
29. Reálné případy a dopady sextingu. In *Jdidoklubu* [online]. 27. 2. 2016 [cit. 2021-03-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.jdidoklubu.cz/realne-pripady-a-dopady-sextingu-P7027021.html>>.
30. RECMANOVÁ, A. *Pravidla netikety* [online]. 30. 11. 2017 [cit.2021-03-21]. Dostupné z WWW: <<https://medium.com/edtech-kisk/pravidla-netikety-ea92f7c3e58b>>.
31. Rizika sociálních sítí. In *Bezpečný internet* [online]. [cit. 2021-02-28]. Dostupné z WWW: <<http://www.bezpecnyinternet.cz/zacatecnik/socialni-site/rizika.aspx>>.
32. Riziko. In *MINISTERSTVO VNITRA ČESKÉ REPUBLIKY* [online]. [cit. 23-02-2021]. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/clanek/riziko.aspx>>.
33. Sexting a právo. In *Sexting* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <www.sexting.cz>.
34. Sexting, šikana či kyberstalking. Internet je nebezpečné hřiště. In *Novinky* [online]. 6.2.2018 [cit. 2021-03-14] Dostupné z WWW: <<https://www.novinky.cz/internet-a-pc/clanek/sexting-sikana-ci-kyberstalking-internet-je-nebezpecne-hriste-40059840>>.

35. ŠÁRKOS. Bez smartphonu ani ránu. Internet ovládá generaci Z. Patříte do ní také? In *Náš region* [online]. Praha: A 11, 23.2.2019 [cit. 2020-10-31]. Dostupné z WWW: <<https://nasregion.cz/bez-smartphonu-ani-ranu-internet-ovlada-generaci-z-patrite-do-ni-take-88725/>>.
36. ŠKORNIČKOVÁ, E. Citlivé sobní údaje. In *GDPR: Obecné nařízení o ochraně osobních údajů* [online]. [cit. 2021-03-01]. Dostupné z WWW: <<https://www.gdpr.cz/gdpr/heslo/citlive-osobni-udaje>>.
37. ÚŘAD PRO OCHRANU OSOBNÍCH ÚDAJŮ. Základní příručka k ochraně údajů. In *Úřad pro ochranu osobních údajů* [online]. © 2013 [cit. 2021-02-10]. Dostupné z WWW: <<https://www.uoou.cz/zakladni-prirucka-k-ochrane-udaju/ds-4744/archiv=0&p1=3938>>.
38. V síti. In *Česká televize* [online]. © 1996–2021 [cit. 2021-01-18]. Dostupné z WWW: <<https://www.ceskatelevize.cz/porady/12360773574-v-siti/21856227079>>.
39. Závislostní chování. In *E-Bezpečí* [online]. [cit. 2021-03-08]. Dostupné z WWW: <<https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/tiskoviny/bud-v-bezpeci/85-bud-v-bezpeci-zavislostni-chovani/file>>.

Legislativní dokumenty

1. ČESKO (ČESKOSLOVENSKO). Sdělení č. 104/1991 Sb. Úmluva o právech dítěte. In *Sbírka zákonů České a Slovenské federativní republiky*. 1991, částka 22, s. 502-512. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=c&id=2434>>.
2. ČESKO. Předpis č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993, částka 1, s. 3-16. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=22427>>.
3. ČESKO. Předpis č. 2/1993 Sb. Usnesení předsednictva České národní rady o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 1993, částka 1, s. 17-23. Dostupné z WWW: <<http://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/ViewFile.aspx?type=z&id=22426>>.
4. ČESKO. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník. In *Sbírka zákonů, Česká republika*. 2009, částka 11, s. 354-461. Dostupné z WWW: <<https://www.mvcr.cz/soubor/sb011-09-pdf>>. ISSN 1211-1244.

Seznam zkratek

ČR – Česká republika

GDPR – General Data Protection Regulation, obecné nařízení o ochraně osobních údajů

MMS – Multimedia Messaging Service, služba multimediálních zpráv

PC – Personal Computer, osobní počítač

SMS – Short Message Service, služba krátkých textových zpráv

Seznam tabulek

Tabulka 1: Pohlaví a věk respondentů	45
--	----

Seznam grafů

Graf 1: Vyhodnocení otázky č. 1	45
Graf 2: Vyhodnocení otázky č. 2	45
Graf 3: Vyhodnocení otázky č. 3	46
Graf 4: Vyhodnocení otázky č. 4	46
Graf 5: Vyhodnocení otázky č. 5	47
Graf 6: Vyhodnocení otázky č. 6	47
Graf 7: Vyhodnocení otázky č. 7	48
Graf 8: Vyhodnocení otázky č. 8	49
Graf 9: Vyhodnocení otázky č. 9	49
Graf 10: Vyhodnocení otázky č. 10	49
Graf 11: Vyhodnocení otázky č. 11	50
Graf 12: Vyhodnocení otázky č. 12	50
Graf 13: Vyhodnocení otázky č. 13.1	51
Graf 14: Vyhodnocení otázky č. 13.2	52
Graf 15: Vyhodnocení otázky č. 14	52
Graf 16: Vyhodnocení otázky č. 15	52
Graf 17: Vyhodnocení otázky č. 16	53
Graf 18: Vyhodnocení otázky č. 17	53
Graf 19: Vyhodnocení otázky č. 18	54

Přílohy

Příloha č. I: Dotazník

Chlapci a děvčata, věnujte mi prosím pár minut vyplněním tohoto dotazníku, který je zaměřen na rizika internetu a poslouží mi při zpracování mé bakalářské práce.

Dotazník je zcela anonymní, proto vás prosím o vyplnění pravdivých informací.

Moc děkuji, Šárka Krůpová.

DOTAZNÍK

(Odpovědi se vybírají kliknutím, pár z nich je vypisovacích.)

1) Tvé pohlaví

- Dívka
- Chlapec

2) Tvůj věk

- 10 let
- 11 let
- 12 let
- 13 let
- 14 let
- 15 let

3) Kolik hodin denně trávíš na internetu (mimo školní výuku)?

- Méně než 1 hodinu
- 1 - 2 hodiny
- 2 - 3 hodiny
- Více než 3 hodiny

4) K jaké činnosti internet nejvíce používáš (mimo školní výuku)? (můžeš uvést více možností)

- Hraní her
  - Vyhledávání informací
  - Návštěvám sociálních sítí (Facebook, TikTok, Instagram, ...)
  - Poslechu hudby či sledování videí
  - Komunikaci s kamarády (WhatsApp, Messenger, Skype, ...)
  - Jiné aktivitě (uved'): .....
- 5) Víš o tom, že na internetu na nás číhají i různá nebezpečí?**
- Ano
  - Ne
- 6) Pokud ano, dokážeš některá nebezpečí napsat?**
- Uved' : .....
- 7) Pokud ano, odkud ses o nebezpečích na internetu dozvěděl/a?**
- Od rodičů
  - Od sourozence
  - Od kamaráda
  - Ze školy
  - Odjinud (uved'): .....
- 8) Myslíš si, že citlivé informace, které o sobě na internetu uvádíme (věk, pohlaví, bydliště, e-mail, tel. číslo) může někdo zneužít proti nám?**
- Určitě ano
  - Možná ano
  - Spíše ne
  - Rozhodně ne
- 9) Myslíš si, že přes internet může někdo někoho šikanovat (obtěžovat, vydírat, zesměšňovat, pomlouvat atd.)?**
- Určitě ano
  - Možná ano
  - Spíše ne
  - Rozhodně ne
- 10) Myslíš si, že je bezpečné hledat nová přátelství přes internet?**
- Ano, je
  - Spíše ne
  - Rozhodně ne
- 11) Myslíš si, že je bezpečné člověku, se kterým si dopisuješ, poslat na jeho žádost nějakou svou fotku či videozáznam?**

- Ano, kdykoli
  - Ano, po delší době
  - Spíše ne
  - Rozhodně ne
- 12) **Myslíš si, že je bezpečné setkat se osobně s člověkem, se kterým si píšeš/voláš pouze přes internet?**
- Ano, kdykoli
  - Ano, po delší době
  - Spíše ne
  - Rozhodně ne
- 13) **Jak by ses sám/sama v případě takové schůzky asi zachoval/a?** *(můžeš uvést více možností)*
- Řekl bych o tom rodičům
  - Řekl bych o tom sourozenci nebo kamarádovi
  - Napsal bych na papír vzkaz a nechal jej doma
  - Měl bych s sebou mobilní telefon
  - Šel bych na schůzku jen tam, kde je dost lidí
  - Nešel bych sám
  - Ani jedna z uvedených možností
- 14) **Myslíš si, že častým používáním internetu se můžeme stát na něm závislími?**
- Určitě ano
  - Možná ano
  - Spíše ne
  - Rozhodně ne
- 15) **Dozvěděl/a ses někdy o nějakých doporučených pravidlech pro bezpečné používání internetu?**
- Ano
  - Ne
  - Nevím
- 16) **Pokud ses o nějakých pravidlech dozvěděl/a, napiš odkud:** *(můžeš uvést více možností)*
- Od rodičů
  - Od sourozenců
  - Od kamarádů

- Ze školy
- Odjinud

17) Víš o tom, že mimo rodinu a školu existují i další možnosti, kde hledat pomoc (E-Bezpečí, Linka pomoci, ...)?

- Ano, vím o tom.
- Nevím o tom.

18) Kdyby Tebe někdo obtěžoval přes internet, na koho by ses obrátil/a? (můžeš uvést více možností)

- Na rodiče
- Na sourozence
- Na kamaráda
- Na školu
- Na policii
- Hledal/a bych pomoc na internetu
- Jinam (uveďte): .....
- Na nikoho

Děkuji za Tvůj čas a trpělivost při vyplňování dotazníku.